

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Sofia Persson

Olika ansvarsformer för sexualbrott mot barn i 6 kap. 13 § BrB

- Med anledning av Människohandelsutredningens lagförslag i SOU 2016:42

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Helén Örnemark Hansen

Termin för examen: Period 1 VT2017

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Avgränsning	9
1.4 Metod	9
1.5 Teoretiska utgångspunkter	10
1.6 Material	11
1.7 Forskningsläge	13
1.8 Framställningens disposition	13
2 SEXUALBROTT MOT BARN I 6 KAP. BRB	15
2.1 En historisk översikt över sexualbrott mot barn	15
2.2 Förpliktelser enligt internationella dokument	17
2.3 Bestämmelser om sexualbrott mot barn	19
2.3.1 Våldtäkt mot barn	19
2.3.2 Sexuellt utnyttjande av barn	20
2.3.3 Sexuellt övergrepp mot barn	20
2.3.4 Utnyttjande av barn för sexuell posering	20
2.3.5 Köp av sexuell handling av barn	21
2.3.6 Sexuellt ofredande	22
2.3.7 Kontakt med barn i sexuellt syfte	22
2.3.8 Oaktsamhet i förhållande till åldersrekvisitet	23
2.4 Egna kommentarer	25
3 PERSONLIGT ANSVAR	26
3.1 Allmänna utgångspunkter för personligt ansvar	26
3.2 Uppsåtsformer	27

3.3	Oaktsamhet	28
3.3.1	Medveten – omedveten samt ringa – grov oaktsamhet	29
3.3.2	Oaktsamhet i 6 kap. 13 § BrB	31
3.4	Egna kommentarer	34
4	DOMSTOLARNAS TILLÄMPNING AV 6 KAP. 13 BRB	35
4.1	Barnets kroppsutveckling i praxis och doktrin	35
4.2	Bevisvårigheter avseende kroppsutveckling	40
4.3	Övriga omständigheter	42
4.4	Bevisbörda och beviskrav för ålder	44
4.5	Egna kommentarer	46
5	FÖRESLAGNA FÖRÄNDRINGAR	48
5.1	Lagförslag SOU 2016:42	48
5.2	Remissinstansernas mottagande	50
5.2.1	Strikt ansvar och kroppsutveckling	50
5.2.2	Tillstyrkande av förslag med komplettering	52
5.2.3	Inte lagstiftarens uppgift	52
5.3	Praktikers åsikter om lagförslaget	53
5.4	Egna kommentarer	54
6	STRIKT ANSVAR I SVERIGE OCH UTOMLANDS	55
6.1	Förenlighet med grundläggande svenska principer	55
6.2	Strikt ansvar i andra länder	57
6.3	Egna kommentarer	59
7	ANALYS	60
7.1	Oaktsamhetsansvaret idag	60
7.2	Lagförslagets konsekvenser utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv och utifrån ett rättstrygghetsperspektiv	62
7.3	Strikt ansvar och andra alternativa förändringar	65
7.4	Slutsatser	69
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	70
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	76

Summary

The subject of this essay is the regulation in Chapter 6, 13th article of the BrB, which stipulates that even those who did not realise, but had reasonable reason to assume that a child is minor age, shall be sentenced to liability. The responsibility for sexual offences generally requires that the offender is intentional in relation to the fact that a child is underage, but Chapter 6, 13th article of the BrB is an exception to this. This provision is aimed both as a way of protecting children from sexual acts, and for protecting suspects from being sentenced without proof of intent or negligence in relation to the child's age while upholding the suspects right to a foreseeable legislation. Following the government's bill in SOU 2016: 42, which proposes that Chapter 6, 13th article of the BrB is to be reformed, this essay aims to investigate the need for a change of provision from a legal certainty perspective, and from a legal security perspective. In a good rule of law, the legal certainty of the accused is a fundamental right, and means that the rule of law must consist of rules that are foreseeable and applied in a uniform manner. At the same time, the public, in this case the children, must be assured of a legal certainty in the form of effective prosecution of offenders.

Children under the age of 15 can not consent to sexual acts, which means that the person who commits a sexual act with a child under the age of 15 has committed a sexual offence against a child. Certain actions with children over the age of 15 but under 18 years are also punishable, even though children over the age of 15 have reached the age of sexual self-determination. The provision in Chapter 6, 13th article of the BrB is applied in relation to all sexual offences against children and is of great importance to whether an offence is punishable or not. However, the rule has not been changed since 1962 and nor have the Supreme Court clarified it. The rule has been noted and criticised by both public and prominent lawyers, particularly in connection with detention sentences. It has been suggested from various sources that the law needs to change, in order to prevent children's right to protection from being eroded. The hope of this paper is to clarify the legal situation and suggest improvements to increase legal certainty and legal security. In order to give the presentation a more dynamic appearance, opinions from practitioners are reproduced in the text.

The analysis finds that the text and the preliminary work provide small guidance for the application of Chapter 6, 13th article of the BrB. It is only apparent that the child's physical development and other circumstances must be taken into account. The interpretation has thus been handed over to the courts, which has resulted in that the legal application has neither been uniform nor foreseeable. This means that there are legal uncertainties. In addition, there are several probabilities associated with the assessment of the child's development, which means that an objection that the perpetrator thought the child was older may not be able to be disproved. This makes inefficient prosecution and legal security is compromised. The provision is therefore in need of a change. It is stated that responsibility for addressing the problem should be on the legislator and that it is therefore good that the provision has recently been investigated. The bill is judged to improve legal certainty and legal security, but is not considered to adequately assess problems. A number of assessment questions remains, relating to the child's body development. In order to further tighten the legislation, it is proposed that a strict liability with a so-called good-faith defence should be introduced for children under 13 years, while a negligence liability should apply to children under 18 years.

Sammanfattning

Ämnet för denna uppsats är regleringen i 6 kap. 13 § BrB, som föreskriver att även den som inte insåg men hade skälig anledning att anta att ett barn är underårigt ska dömas till ansvar. Ansvar för sexualbrott förutsätter som huvudregel att en gärningsperson har uppsåt i förhållande till att ett barn är underårigt men 6 kap. 13 § BrB utgör således ett undantag härtill. Bestämmelsen syftar dels till att skydda barn mot sexuella handlingar, dels till att skydda misstänkta från att dömas då ingen klandervärdhet visats. Med anledning av regeringens lagförslag i SOU 2016:42, som föreslår att 6 kap. 13 § BrB ska reformeras, syftar uppsatsen till att ur ett rättssäkerhetsperspektiv och ur ett rättstrygghetsperspektiv utreda behovet av en förändring av paragrafen. I en god rättsstat är den tilltalades rättssäkerhet en grundläggande rättighet, och innebär att rättsordningen ska bestå av regler som är förutsebara och som tillämpas på ett enhetligt sätt. Samtidigt ska allmänheten, i detta fall barnen, tillförsäkras rättstrygghet i form av en effektiv lagföring av gärningspersoner.

Barn under 15 år kan inte samtycka till sexuella handlingar, vilket innebär att den som begår en sexuell handling med ett barn under 15 år har begått ett sexualbrott mot barn. Även vissa handlingar med barn över 15 år men under 18 år är straffbara, trots att barn över 15 år har uppnått åldern för sexuell självbestämmanderätt. Bestämmelsen i 6 kap. 13 § BrB tillämpas i förhållande till alla sexualbrott mot barn och är av stor betydelse för om en gärning är straffbar eller inte. Regeln har dock inte förändrats sedan 1962 och inte heller har Högsta domstolen förtydligat den. I samband med friande domar har regeln uppmärksamats och kritiserats av såväl allmänhet som framstående jurister. Från flera olika håll har det framförts att den behöver förändras för att barns rätt till skydd inte ska urholkas. Förhoppningen med uppsatsen är att klargöra rättsläget och ge förslag på förbättringar för att öka rättssäkerheten och rättstryggheten. För att ge framställningen en mer dynamisk framtoning återges åsikter från praktiker löpande i texten.

I analysen konstateras att lagtexten och förarbetena ger lite vägledning för tillämpningen av 6 kap. 13 § BrB. Det framgår endast att barnets kroppsutveckling och omständigheterna i övrigt ska beaktas. Tolkningen har därmed överlämnats till domstolarna, vilket har resulterat i att rättstillämpningen varken är enhetlig eller förutsebar. Det innebär att det föreligger rättssäkerhetsbrister. Vidare finns det flera bevissvårigheter kopplade

till bedömningen av barns kroppsutveckling, vilket innebär att en invändning om att gärningspersonen trots att barnet varit äldre riskerar att inte kunna motbevisas. Därmed blir lagföringen ineffektiv och rättstryggheten äventyras. Bestämmelsen är således i behov av en förändring. Det konstateras att ansvaret för att åtgärda problematiken borde ligga på lagstiftaren och att det därför är bra att regeln nyligen har utretts. Lagförslaget bedöms förvisso i viss mån förbättra rättssäkerheten och rättstryggheten men anses inte i tillräcklig utsträckning komma åt problematiken. En del bedömningsfrågor kvarstår, bland annat rörande barns kroppsutveckling. För att ytterligare skärpa lagstiftningen anges därför att ett alternativ kan vara att införa ett strikt ansvar med ett så kallat good-faith försvar för barn under 13 år, medan ett oaktsamhetsansvar borde gälla för barn under 18 år.

Förord

Äntligen är det dags! Efter 4,5 år studier är det nu dags att lämna Juridicum och påbörja ett nytt kapitel i livet. Jag vill, innan jag presenterar mitt examensarbete, rikta ett extra tack till några personer i min omgivning.

Först och främst ett varmt tack till Helén Örnemark Hansén för givande diskussioner, för värdefull stöttning och vägledning.

Tack till kammaråklagare Lena Körner, rådman och universitetslektor Martin Sunnqvist och kammaråklagare Stina Sjöqvist för er hjälp och för era stora kunskaper.

Tack till min familj för att ni alltid stöttat och uppmuntrat mig när pressen och stressen varit stor, för att ni alltid trott på mig och för att ni alltid finns där för mig.

Ett extra stort TACK till min mormor Ingbritt Johannesson och till min pojkvän André Fredriksson för att ni alltid lyssnar på mina långa utläggningar och hjälper mig så gott ni kan. Ni är guld värda!

Sofia Persson

Lund/Älmhult

Maj 2017

Förkortningar

B	Brottmål i samband med hänvisning till mål
Barnkonventionen	Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
BrB	Brottsbalken (1962:700)
Brå	Brottsförebyggande rådet
ECPAT	Barnrättsorganisation. End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
FN	Förenta Nationerna
TBL	Trafikbrottslagen (1951:649)
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
Ibid.	På samma ställe
Kap.	Kapitel
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RFSL	Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter
SOA 2003	The Sexual Offences Act 2003
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk juristtidning
YGL	Yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

”Av det som framkommit av målsägandens svar på frågor under förhören och vad hovrätten kunnat iaktta vid videouppspelning har målsäganden nått en fysisk utveckling som väl motsvarar en tonåring som passerat puberteten. Målsäganden visar vidare en god närvaro i förhören och trots vissa inkonsekvenser i hennes berättelse har hennes sätt att svara på frågorna inte gett intryck av en sådan naivitet som annars skulle kunna utgöra en varningssignal. Inte heller hennes ordval och språk framstår som oförenligt med möjligheten att hon skulle vara betydligt äldre än hennes verkliga ålder.”¹

Citatet är ett utdrag från en uppmärksammas hovrättsdom, som handlar om brottet våldtäkt mot barn. För att fällas för våldtäkt mot barn krävs i regel att offret varit under 15 år. Det är dock inte barnets verkliga ålder som är avgörande, utan den tilltalades uppfattning därom. Den tilltalade ska ha känt till att målsäganden varit under 15 år, eller enligt 6 kap. 13 § brottsbalken², haft skälig anledning att anta att så var fallet. Vad som krävs för att någon ska ha skälig anledning att anta att ett barn är underårighet föreskrivs inte i lagen, och i förarbetena anges endast att bevisning kan föras kring barnets kroppsutveckling och omständigheterna i övrigt. I målet ovan konstaterades att mannen haft samlag med den 13-åriga flickan. Mannen hävdade att han trott att flickan var 15-17 år gammal och enligt rättens bedömning var det inte en orimlig uppfattning, med hänsyn till hennes utseende och sätt att uppträda på. Därmed var rekvisitet för personligt ansvar inte uppfyllt och den tilltalade kunde inte dömas till ansvar för den begångna gärningen.³

Domen har blivit omstridd, liksom flera liknande fall. Bestämmelsen i 6 kap. 13 § BrB syftar bland annat till att stärka det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp och utnyttjanden och är därmed viktig. I samband med friande domar som den ovan har det i den allmänna debatten anförts att bestämmelsens tillämpningsområde blivit alltför begränsat.⁴ Det har påståtts att rättens kunskap om barns kroppsutveckling ligger efter i tiden, vilket gör att en gärningsperson inte anses oaktsam om offret kommit långt i sin pubertetsutveckling.⁵ Från olika håll, framförallt från barnrättsorganisationer, har det framförts att det inte borde spela någon roll om barnet ser äldre ut eller inte

---

¹ Svea hovrätts dom i mål nr B 7485-14 s. 3.

² Citeras BrB.

³ Svea hovrätts dom i mål nr B 7485-14 s. 1.

⁴ SOU 2016:42 s. 261 och 320.

⁵ *Experterna förklarar fem våldtäktsdomar* (2016-02-28) Aftonbladet; *HD bör ompröva sexdomen* (2011-02-27) SvD.

och att ett strikt ansvar därför borde införas för 6 kap. 13 § BrB. Ett sådant ansvar skulle innebära att en gärningsperson kan fällas till ansvar utan att uppsåt eller oaktsamhet föreläggat i relation till barnets ålder.⁶

Under hösten 2014 tillsatte regeringen en utredning⁷ som fick i uppdrag att undersöka behovet av åtgärder för att stärka det straffrättsliga skyddet mot framförallt människohandel, köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn. I uppdraget ingick också, mot bakgrund av kritiken mot 6 kap. 13 § BrB, att se över 6 kap. 13 § BrB och vid behov föreslå förändringar av bestämmelsen.⁸ Utredningen presenterade ett delbetänkande i juni 2016, vari det konstateras att 6 kap. 13 § BrB bör ändras men att ett oaktsamhetsansvar även fortsatt bör gälla.⁹ En otydlig tillämpning av 6 kap. 13 § BrB kan, som ovan framgått, vara problematisk ur både ett rättssäkerhetsperspektiv och ur ett rättstrygghetsperspektiv. Av denna anledning finns det skäl att utreda behovet av en förändring samt vilka konsekvenser lagförslaget kan få för barnets rättstrygghet och den tilltalades rättssäkerhet.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv och ett rättstrygghetsperspektiv utreda behovet av en förändring av 6 kap. 13 § BrB. Därför granskas tillämpningen av bestämmelsen kritiskt. För att uppnå syftet avses följande frågeställningar besvaras:

- Vilka krav ställs på gärningspersonen enligt gällande rätt för att han eller hon ska anses aktsam i förhållande till barnets ålder?
- Vilka konsekvenser kan en förändring i enlighet med lagförslaget få för den tilltalade och målsäganden?
- Kan ett strikt ansvar i 6 kap. 13 § BrB vara förenligt med grundläggande straffrättsliga principer?
- Kan skyddet stärkas på något annat mildare sätt än genom ett strikt ansvar?

---

⁶ Se t.ex. *Man friades för att han sov - här är fem uppmärksammade våldtäktsdomar* (2015-06-05) Metro; Se vidare i kap. 5.2.1.

⁷ 2014 års människohandelsutredning. Citeras här efter Människohandelsutredningen.

⁸ Kommittédirektiv 2014:128 s. 311.

⁹ SOU 2016:42 s. 18 f.

1.3 Avgränsning

Bestämmelsen i 6 kap. 13 § BrB tillämpas på alla sexualbrott mot barn som kräver att barnet är under en viss ålder.¹⁰ En del av bestämmelserna, våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn över 15 år men ännu inte fyllda 18 år, kräver att gärningspersonen har ett särskilt ansvar för barnet för att bli tillämpliga.¹¹ Dessa bestämmelser kommer inte att behandlas i uppsatsen, eftersom gärningspersonen inte då rimligen kan anses sakna insikt om barnets ålder. En annan intressant fråga som anknyter till uppsatsen är om det överhuvudtaget är lämpligt att barn delas in i två kategorier i den svenska lagstiftningen, barn under 15 år och barn över 15 år men ännu inte fyllda 18 år.¹² Med hänsyn till uppsatsens omfång berörs frågan dock endast kort i analysen. En ytterligare avgränsning är att uppsatsen inte fokuserar särskilt på bevisvärderingsfrågor.

1.4 Metod

Eftersom uppsatsen avser utreda om oaktsamhetsanvaret i 6 kap. 13 § bör förändras, särskilt på det sätt 2014 års utredning föreslår, är det fråga om en undersökning *de lege ferenda*. Professor Bert Lehrberg presenterar en modell med ett antal utgångspunkter för hur en sådan undersökning bör genomföras. Uppsatsen har till viss del utgått från modellen, vilket innebär att uppsatsen inleds med en beskrivning av gällande rätt, *de lege lata*. Därefter tar en undersökning *de lege ferenda* vid. Människohandelsutredningens lösningsalternativ presenteras och det undersöks om ett strängare alternativ i form av ett strikt ansvar kan införas. Enligt modellen är det lämpligt att granska vad som gäller på andra rättsområden där samma fråga uppkommer för att få uppslag till nya lösningar.¹³ En sådan studie har dock avgränsats bort då det är en allmän utgångspunkt att analogier på straffrättens område inte bör ske. Däremot görs en utblick till ett par andra länders lagstiftning, närmare bestämt till Storbritanniens, Kanadas och Nederländernas lagstiftning, för att se hur de reglerar frågan om gärningspersonens skuld i förhållande till åldersrekvisitet. Olika länder bygger sin lagstiftning på skilda rättstraditioner, vilket gör att

---

¹⁰ Se kap. 2.3.8.

¹¹ Se 6 kap. 4 § andra stycket och 6 kap. 6 § andra stycket BrB.

¹² Se kap. 2.1 och 2.3.

¹³ Lehrberg (2016) s. 273 ff.

det kan finnas svårigheter att direkt överföra ett annat lands lösning på svenska förhållanden.¹⁴ Utgångspunkten för uppsatsen är dock att de olika rättstraditionerna har lite betydelse för frågan som undersöks och att jämförelsen därför är av värde. Att dessa tre länder valts beror dels på en önskan att jämföra den svenska lagstiftningen med två länders lagstiftning inom EU och ett lands lagstiftning utom EU, dels för att länderna ofta framhålls när ett strikt ansvar diskuteras.¹⁵ I analysen utvärderas sedan de huvudsakliga argumenten för och emot de olika lösningsalternativen och en egen självständig bedömning görs.¹⁶

För att beskriva gällande rätt och de olika lösningsmöjligheterna används den rättsdogmatiska metoden. En dogmatisk metod innebär i allmän mening att en utredning görs inom en viss ram. I juridiska sammanhang är det rättskälleläran som sätter gränserna för framställningen, vilket innebär att lag, förarbeten, rättspraxis och doktrin studeras och analyseras för att finna svar och hitta samband. Vid användningen tas hänsyn till den hierarki som gäller rättskällorna emellan.¹⁷ Eftersom rättsdogmatiken har kritiserats för att endast intressera sig för normerna och inte för tillämpningen av dem har det ansetts befogat att metoden även kan användas för att framställa kritik mot gällande rätt och föreslå förändringar för området, vilket ju uppsatsen ämnar göra i den analyserande delen.¹⁸

1.5 Teoretiska utgångspunkter

För att på ett bättre sätt analysera ett rättsligt material kan en teori eller ett perspektiv användas.¹⁹ De teoretiska ansatserna i uppsatsen är begreppen rättssäkerhet och rättstrygghet. Den tilltalades rättssäkerhet är en grundläggande rättighet i en god rättsstat, och innebär att rättsregler ska vara förutsebara och tillämpas på ett enhetligt sätt. Den yttersta garantin är att ingen ska dömas utan skuld eftersom ju fler personer som blir felaktigt dömda för ett brott, desto sämre rättssäkerhet föreligger i en rättsstat.²⁰ Med rättstrygghet förstås i sin tur det allmännas trygghet i form av en effektiv lagföring. Samhället har således ett ansvar att vidta åtgärder så att en gärningsperson blir lagförd. Som synes kan de båda begreppen stå i konflikt med varandra, vilket innebär att de måste balanseras mot

---

¹⁴ SOU 2016:60 s. 141.

¹⁵ Jfr SOU 2016:42 s. 260; SOU 2016:60 s. 141 f.

¹⁶ Lehrberg (2016) s. 278.

¹⁷ Sandgren (2015) s. 43 ff.

¹⁸ Kleineman (2013) s. 21 och 35.

¹⁹ Sandgren (1995/96) s. 726 och 739.

²⁰ Lambertz m.fl. (2009) s. 9.

varandra. Detta eftersom en mycket god rättssäkerhet kan försäkra rättstryggheten, medan en mycket god rättstrygghet kan sätta rättssäkerheten ur spel.²¹ Uppsatsens frågeställningar avses besvaras ur såväl ett rättssäkerhetsperspektiv som ur ett rättstrygghetsperspektiv. Med rättstrygghet avses barnets perspektiv, med vilket förstås ett barns intresse av att skyddas mot sexuella övergrepp och utnyttjanden. Att barn har ett sådant intresse uttrycks i FN:s konvention om barnets rättigheter²², som ger barn under 18 år en rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp och utnyttjanden.²³ Den tilltalades rättssäkerhet berörs framförallt då straffrättsliga principer beskrivs, samt i det analyserande avsnittet.

1.6 Material

I enlighet med den valda metoden har lagtext, förarbeten, rättspraxis och doktrin använts. Uppsatsens andra kapitel innehåller en beskrivning av de sexualbrott mot barn som är relevanta för 6 kap. 13 § BrB samt en beskrivning av 6 kap. 13 § BrB. I detta avsnitt har förarbeten och litteratur använts för att söka djupare kunskap om bestämmelserna och av särskild betydelse är *Brottsbalken: en kommentar* av Berggren med flera.²⁴ Det sagda innebär följaktligen att en teologisk tolkningsmetod företas i kapitlet.

För att få en fördjupad kunskap om rekvisiten uppsåt och oaktsamhet, som behandlas i framställningens tredje kapitel, har juridisk doktrin studerats. De primära källorna är de etablerade verken *Kriminalrättens grunder* av Asp, Ulväng och Jareborg samt *Straffansvar* av Leijonhufvud, Wennberg och Ågren.²⁵ I detta kapitel beskrivs också ett rättsfall, som inte återfinns i Människohandelsutredningens lagförslag rörande 6 kap. 13 § BrB. Fallet rör inte sexualbrott men behandlas ändå då de är vägledande och bör tas med.

I kapitel fyra utgörs materialet till stor del av rättspraxis och i detta avsnitt har Människohandelsutredningens rättsfallsgenomgång omfattande över 100 domar utgjort en grund för arbetet.²⁶ Utredningens slutsatser avseende domarna har kontrollerats mot de riktiga domarna och en sökning har gjorts i Infotorg för att se efter ytterligare fall. Därvid har framförallt begreppen ”skälig anledning att anta att den andra personen inte uppnått den åldern” och ”6 kap. 13 § BrB” använts som sökord. Utredningen undersökte domar

---

²¹ Lambertz m.fl. (2009) s. 38.

²² Citeras Barnkonventionen.

²³ Se kap. 2.2.

²⁴ Berggren m.fl. (Zeteo).

²⁵ Asp m.fl. (2013); Leijonhufvud m.fl. (2015).

²⁶ SOU 2016:42 s. 43 f.

från 2008 till och med 2015, varför sökningen särskilt fokuserats på domar efter 2015. De domar som beskrivs mer ingående i uppsatsen är domar som fått stor uppmärksamhet och publicitet och i samband med vilka oaktsamhetsbestämmelsen kritiserats. Oavsiktligt har offren i domarna framförallt varit flickor, endast i ett av de behandlade fallen är offret en pojke. Majoriteten av de som blir utsatta för sexualbrott utgörs av flickor men det bör här poängteras att även pojkar blir utsatta.²⁷ En artikel från universitetslektor Märta Johansson, *Att göra ett ansvarigt sexköp*, har vidare varit viktig för uppsatsen och används särskilt i det fjärde kapitlet.

Vid undersökningen av alternativa lösningar har två artiklar, i vilka professor emerita i straffrätt Madeleine Leijonhufvud, uttalat sig använts. Artiklarna är publicerade i SvD och Aftonbladet, som inte är rättskällor. De används dock ändå eftersom de påvisar den problematik som finns för bestämmelsen. Även remissinstansernas yttranden över det aktuella lagförslaget och erfarenheter från andra länder har studerats för att finna idéer till nya lösningar. Det bör poängteras att samtliga remissinstansers yttranden har studerats. Dessa har sedan kategoriserats in i olika kategorier; strikt ansvar, tillstyrkande av förslag samt bristfälligt förslag. Därefter har de instanser valts ut som bäst anses representera gruppen de tillhör.

För att ge uppsatsen en mer dynamisk framtoning har intervjuer ägt rum med tre praktiker över telefon eller mail. Löpande i uppsatsen återges således värdefulla kommentarer från Stina Sjöqvist, kammaråklagare vid Utvecklingscentrum i Göteborg, Lena Körner, kammaråklagare vid Malmö åklagarkammare och Martin Sunnqvist, rådmann i Malmö tingsrätt och universitetslektor vid Lunds universitet. Intervjupersonerna har valts ut utifrån deras profession samt utifrån deras kunskap om aktuell bestämmelse. Till samtliga personer ställdes följande frågor: I) Vilket beviskrav gäller för 6 kap. 13 § BrB? II) Vilken typ och grad av culpa avses i 6 kap. 13 § BrB? III) Vilka bevisvärigheter finns avseende 6 kap. 13 § BrB? och IV) Vad tycker du om lagförslaget? Frågorna har resulterat i en djupare diskussion som givit upphov till följdfrågor, såsom vad denne anser om ett strikt ansvar för 6 kap. 13 § BrB.

---

²⁷ Brå (2016) s. 15 ff.

1.7 Forskningsläge

Sexualbrott mot barn är ett ämne som berör många på ett djupt plan, och det är också ett ämne som är omdiskuterat inom rättsvetenskapen. Det finns mycket forskning om sexualbrott mot barn, bland annat om förhörstekniker och bevisfrågor, men litteraturen avseende 6 kap. 13 § BrB är sparsam. Johanssons artikel från 2012 kan sägas vara startskottet för frågan om 6 kap. 13 § BrB och först i juni 2016 kom den större utredning som behandlar bestämmelsen. Eftersom lagförslaget är relativt nytt har det ännu inte behandlats särskilt i den juridiska doktrinen och som nämnts finns det olika åsikter om hur skyddet i 6 kap. 13 § BrB bör utformas. Av denna anledning finns det skäl att utreda om lagförslaget är till det bättre för målsäganden och för den tilltalade.

1.8 Framställningens disposition

Föreliggande uppsats består av sju kapitel. Den deskriptiva delen inleds med en allmän redogörelse för barnet som skyddsintresse för sexualbrottslagstiftningen samt de brott som finns i 6 kap. BrB. Avsnittet syftar till att ge läsaren en allmän bakgrund avseende sexuell självbestämmanderätt och de olika sexualbrotten så att denne kan förstå domstolarnas tillämpning och de resonemang som senare förs. Eftersom 6 kap. 13 § BrB tillämpas på alla sexualbrott mot barn beskrivs i kapitlet även lagstiftarens syfte med 6 kap. 13 § BrB. I det efterföljande kapitlet behandlas sedan de grundläggande straffrättsliga utgångspunkterna uppsåt och oaktsamhet i överensstämmelse med Asp, Ulväng och Jarborgs brottsbegrepp. Eftersom fokus för uppsatsen är oaktsamhet berörs uppsåt endast kortfattat. Anledningen till att det har tagits med är för att det alltid är tillräckligt med uppsåt i förhållande till omständigheten barns underårighet för att rekvisitet för personligt ansvar ska vara uppfyllt. Kapitlet avslutas med att 6 kap. 13 § BrB återigen beskrivs, men denna gång handlar det om vilken typ och grad av oaktsamhet som gäller i bestämmelsen. Anledningen till att en uppdelning av bestämmelsen i två delar har vidtagits är för att uppsatsen på så sätt blir mer pedagogisk för läsaren. I kapitel fyra följer sedan en presentation av den praktiska tillämpningen av oaktsamhetsbestämmelsen, vari bevissvårigheter berörs och kritiska röster till lagstiftningen lyfts fram. Häri beskrivs även vem som idag har bevisbördan enligt bestämmelsen. Det efterföljande kapitlet handlar om det lagförslag som finns på området och hur det har mottagits av remissinstanserna. I kapitel 6 behandlas ansvarsformen strikt ansvar och huruvida det kan införas för 6 kap. 13 § BrB. I kapitlet

redogörs också för brittisk, kanadensisk och nederländsk lagstiftning. Efter varje kapitel sker en kort sammanfattning av resultaten och hur de förhåller sig till rättssäkerheten och rättstryggheten. Framställningen avslutas sedan med en analys i kapitel sju, där frågeställningarna besvaras. Här finns en diskussion om vilka eventuella effekter lagförslaget kan få för rättssäkerheten och rättstryggheten och ett förslag till hur paragrafen kan utformas.

2 Sexualbrott mot barn i 6 kap. BrB

Ett brott är i straffrättslig mening förövat först då samtliga rekvisit i en bestämmelse är uppfyllda och gärningspersonen har skuld till det inträffade.²⁸ Bestämmelsen i 6 kap. 13 § BrB hör till rekvisiten för personligt ansvar, det vill säga till brottets subjektiva sida, och utgör ett undantag från det allmängiltiga kravet på uppsåt som annars gäller enligt 1 kap. 2 § BrB. Eftersom 6 kap. 13 § BrB tillämpas i relation till samtliga brott som innehåller ett åldersrekvisit är det av vikt att inledningsvis redogöra för de brott som aktualiserar en tillämpning av paragrafen. Lagstiftaren har valt att dela in brotten i två kategorier, efter rätten till sexuellt självbestämmande. Av denna anledning beskrivs först den sexuella självbestämmanderätten, som kommer visa sig vara betydelsefull för utformningen av 6 kap. 13 § BrB i senare kapitel. Därefter behandlas i vilken mån Sverige är skyldiga att skydda barn mot sexuella övergrepp innan en genomgång görs av brotten i 6 kap. BrB. Kapitlet avslutas med en historisk bakgrund till 6 kap. 13 § BrB. Uppsatsen kommer i senare delar, genom olika exempel, knyta an till de brott som här berörs. Av det sagda framgår att läsaren bör betrakta kapitlet som en översikt till den fortsatta framställningen.

2.1 En historisk översikt över sexualbrott mot barn

Att genomföra sexuella handlingar med barn har länge varit straffbart. När sexualbrotten som brottskategori infördes för många hundra år sedan var avsikten inte att skydda barnen, utan att upprätthålla äktenskapets institution som grund för ägande och arv.²⁹ Längre hade strafflagstiftningen även en stark bindning till kyrkans syn på sexualmoral och synd.³⁰ På 1500-talet fanns därför bland annat brottet blodskam, som idag motsvarar incest. Brottet ansågs vara riktat mot kyrkan, vilket innebar att båda parter ansågs skyldiga till gärningen. Först 1937 ändrades detta så att barnet inte längre ansågs straffansvarigt för brottet. Samtidigt höjdes åldern för brottet otukt med barn till 15 år, från tidigare 12 år. Bakom förändringarna låg dock inte ett fokus på barnen, utan under hela 1920-talet tystades istället sexualbrott mot barn ner. Först genom brottsbalkens införande 1962 fick regleringen ett offerperspektiv. Lagstiftaren uttalade då att de ändringar som genomfördes

---

²⁸ Se mer i kap. 3.

²⁹ Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. BrB under rubriken om sexualbrott.

³⁰ Jareborg m.fl. (2015) s. 113.

syftade till att ge barn ett straffrättsligt skydd mot sexuella kränkningar och till att värna deras integritet. Vid denna tid samlades straffbuden i ett och samma kapitel.³¹

Sedan balken infördes 1962 har den genomgått flera förändringar. Ur ett barnperspektiv har 2005 års reform varit av stor betydelse. Genom reformen stärktes skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp genom att särskilda straffbud infördes. Som exempel infördes bland annat brottet våldtäkt mot barn och brottet sexuellt övergrepp mot barn, båda utan något krav på hot eller våld. Sexuell posering, som tidigare bestraffats som sexuellt ofredande, blev även vid denna tid ett självständigt brott. Detsamma gällde köp av sexuell handling, som dessförinnan bestraffats som förförelse av ungdom.³²

År 2009 införde lagstiftaren ett nytt brott till skydd för barn, kontakt med barn i sexuellt syfte. Att brottet infördes berodde delvis på den tekniska utvecklingen och att den medfört en ny kontaktyta mellan barn och vuxna. Genom bestämmelsen uppfyller Sverige de förpliktelser som landet åtagit sig enligt internationella konventioner.³³

År 2013 genomfördes återigen justeringar i sexualbrottskapitlet för att ytterligare stärka den sexuella integriteten. För att visa allvaret i brott mot barn utvidgades vid denna tid bland annat tillämpningsområdet för brottet grovt sexuellt övergrepp mot barn.³⁴

Som synes har sexualbrottskapitlet varit föremål för flera omfattande förändringar, och reformerna har fortfarande inte stannat av. I skrivande stund pågår en diskussion om huruvida en samtyckesbaserad våldtäktsbestämmelse för de över 15 år borde införas. I uppdraget ingår att ta ställning till om en oaktsamhetsbestämmelse för våldtäkt bör införas samt om straffen för de mest allvarliga fall av våldtäkt mot barn bör skärpas. Dessutom utreds om lagstiftningen erbjuder ett tillräckligt skydd för brott som begås via internet.³⁵

Reglerna om sexualbrott mot barn, samt vuxna, finns i 6 kap. BrB. Idag betraktas sexuella övergrepp som ett starkt tecken på avsaknad av respekt och straffbuden rörande barn avser att skydda barn och deras sexuella integritet. Skyddet ser dock olika ut beroende på hur gammalt barnet faktiskt är. För barn under 15 år är den juridiska utgångspunkten att de inte kan samtycka till sexuella handlingar och att de därför skyddas mot alla former av sexuella handlingar. Anledningen till att dessa barn har ett absolut skydd mot sexuella handlingar är att det har bedömts vara främmande att tala om begrepp som

---

³¹ Sutorius (2014) s. 159 ff.

³² Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. BrB under rubriken om sexualbrott.

³³ Prop. 2008/09:149 s. 5 f.

³⁴ SOU 2016:42 s. 187 f.

³⁵ Ibid. s. 188.

frivillighet och samtycke för dem. Detta eftersom barnen på grund av sin beroendeställning och utvecklingsnivå inte alltid anses kunna ge uttryck för sin fria vilja. Barn som fyllt 15 år har å andra sidan uppnått gränsen för sexuell självbestämmanderätt, vilket innebär att de har rätt att bestämma över sin kropp och sexualitet.³⁶ Samtidigt har lagstiftaren ansett att barn som fyllt 15 år men inte 18 år har ett behov av straffrättsligt skydd i vissa situationer, vilket gör att den sexuella självbestämmanderätten inte kan vara oinskränkt. Skälen bakom det utvidgade skyddet är att barn även i denna åldersgrupp kan befinna sig i situationer som de inte bemästrar, vara utsatta för påtryckningar eller stå i ett beroendeförhållande som gör att de inte kan uttrycka sin fria vilja.³⁷

2.2 Förpliktelser enligt internationella dokument

Att skydda barn mot sexuella övergrepp och utnyttjanden är en central uppgift för flera stater, eftersom ett flertal internationella konventioner ställer krav på att sexuella gärningar mot barn förebyggs och beivras. Genom att användandet av internet ökat och allt fler reser mellan länder är det internationella samarbetet även viktigt för att bekämpa sexualbrott mot barn som sker över ländernas gränser, såsom människohandel.³⁸

Sverige ratificerade Barnkonventionen 1990, som ett av de första länderna i världen, och är därmed skyldigt att garantera de rättigheter som anges i konventionen.³⁹ Enligt artikel 1 ska rättigheterna gälla för samtliga barn upp till 18 år och i konventionen föreskrivs bland annat regler om sexuella övergrepp och utnyttjanden. Av artikel 19 följer till exempel att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barn mot sexuella övergrepp. I artikel 34 och 35 betonas och fördjupas statens ansvar att skydda barn mot alla former av sexuella gärningar. Det stadgas att alla lämpliga åtgärder ska vidtas för att skydda barn mot olagliga sexuella handlingar, mot prostitution eller annan olaglig sexuell verksamhet samt mot att utnyttjas i pornografiska framställningar eller i pornografiskt material. Innebörden av begreppet *olaglig* är att varje konventionsstat själva får bestämma en åldersgräns för när sexuella gärningar ska vara olagliga. De grundläggande principerna om respekt för barnets gradvisa förmåga, barnets bästa och hälsa och utveckling måste

---

³⁶ Jämför 13 år från Spanien till 18 år i Malta inom EU.

³⁷ Prop. 2004/05:45 s. 22.

³⁸ SOU 2016:42 s. 175.

³⁹ SÖ (Sveriges internationella överenskommelser) 1990:20.

dock iakttas vid åldersgränsens bestämmande.⁴⁰ Av artikel 2 följer även att barn ska lika-behandlas. I artikel 36 stadgas vidare att barn ska åtnjuta skydd mot alla andra former av utnyttjanden som kan skada dem. FN:s generalförsamling har antagit ett tilläggsprotokoll som hör till barnkonventionen, om försäljning av barn, barnpornografi och barnprostitution, som Sverige undertecknade 2000. Protokollet syftar till att förstärka reglerna om övergrepp och utnyttjanden i konventionen, och i artikel 3.3 anges därför att staterna ska föreskriva sådana straff att brottens allvarliga karaktär beaktas.⁴¹

Under åren 2006 och 2007 framarbetade Europarådet inom EU en konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp.⁴² Syftet med konventionen är att förebygga och bekämpa sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn, att skydda brottsoffrens rättigheter samt att främja nationellt och internationellt samarbete i frågan. Den är avsedd att utveckla och komplettera de normer barnkonventionen och dess fakultativa protokoll innehåller. Av artikel 18 följer att medlemsstaterna måste fastställa vid vilken ålder ett barn uppnår sexuell självbestämmanderätt. Enligt artikeln ska sexuella handlingar som vidtas mot barn under den föreskrivna åldern straffbeläggas, liksom handlingar som företas genom I) våld eller hot, II) handlingar som företas av någon som barnet står i beroendeförhållande till eller III) handlingar som genomförs genom att barnets särskilt utsatta situation utnyttjas. I konventionen åläggs staterna även att kriminalisera gärningar som till exempel avser barnprostitution, barnpornografiskt material och som handlar om kontaktssökning med barn i sexuella syften, så kallat grooming.⁴³

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna⁴⁴ gäller som lag i Sverige, vilket innebär att varje medborgare ska tillförsäkras de fri- och rättigheter som anges i konventionen. I artikel 3 stadgas att ingen får utsättas för tortyr eller annan förnedrande behandling och i artikel 8 ges var och en ett skydd för den fysiska och mentala integriteten, vilken innefattar den sexuella integriteten. Europadomstolen har i ett mål angående barns skydd mot sexuellt tvång hänvisat till både artikel 3 och 8.⁴⁵ I ett annat mål har domstolen funnit att artikel 3 och 8 innefattar en positiv skyldighet att tillämpa det straffrättsliga systemet effektivt, så att alla former av

---

⁴⁰ SOU 1997:116 del 5 kap. 14.4.1.

⁴¹ SOU 2016:42 s. 176.

⁴² Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, CETS nr 201.

⁴³ Se art. 19-24.

⁴⁴ Citeras Europakonventionen.

⁴⁵ Europadomstolens dom den 4 dec 2003 i mål M.C mot Bulgarien, p. 148-153 och 167.

sexuella utnyttjanden straffas. Det innebär att konventionsstaternas straffsystem måste vara så utformade att utredningar och åtal handläggs effektivt, så att barn tillförsäkras ett skydd mot sexuella gärningar.⁴⁶

2.3 Bestämmelser om sexualbrott mot barn

Gemensamt för de olika sexualbrott mot barn i Sverige är att de kräver att brottet begås mot någon som är under en viss ålder. Flertalet av straffbuden innehåller en åldersgräns på 15 år men en del har en åldersgräns på 18 år. För att ett brott ska vara förövat är en första förutsättning att alla rekvisit, inklusive åldersrekvisitet, i en regel är uppfyllda.⁴⁷

2.3.1 Våldtäkt mot barn

Brottet våldtäkt mot barn hade före 2005 inte någon direkt motsvarighet, utan istället tillämpades de allmänna reglerna om sexualbrott även då barn var brottsoffer. Att använda denna lagstiftning orsakade dock problem då ett svar förutsattes på frågan om ett barn kan tvingas till en sexuell handling och vilken betydelse det har att ett barn säger sig ha deltagit frivilligt. För att undanröja problematiken och tydliggöra att barn inte kan samtycka till sexuella handlingar infördes därför brottet våldtäkt mot barn. Idag har bestämmelsen företrädde framför brotten våldtäkt, sexuellt tvång och sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning, som stadgas i 6 kap. 1-3 §§ BrB.⁴⁸

Enligt 6 kap. 4 § första stycket BrB förövas våldtäkt mot barn av den som har samlag med ett barn som vid tiden för gärningen inte fyllt 15 år. Detsamma gäller den som med ett sådant barn genomför en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningarnas art och omständigheterna i övrigt är jämförbar med samlag. Bestämmelsen kräver inte att några särskilda medel används, såsom tvång, våld eller hot, för att ansvar ska aktualiseras. Vidare saknar det avgörande betydelse om barnet självt tagit initiativ till gärningen och hur gammal gärningspersonen är, så länge gärningspersonen är straffmyndig. Sådana omständigheter kan dock påverka om gärningen ska bedömas mildare enligt 6 kap. 5 § BrB.⁴⁹

---

⁴⁶ Se t.ex. Europadomstolens dom den 27 sept 2001 i mål M och C mot Rumänien p. 111.

⁴⁷ Asp m.fl. (2013) s. 66.

⁴⁸ Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. 4 § BrB.

⁴⁹ Ibid.

2.3.2 Sexuellt utnyttjande av barn

Om våldtäkt mot barn anses vara mindre allvarligt tillämpas istället 6 kap. 5 § BrB om sexuellt utnyttjande av barn. Huruvida ett brott är att anse som mindre allvarligt bedöms utifrån samtliga omständigheter vid den begångna gärningen. Avsikten med bestämmelsen är att den ska tillämpas restriktivt. Lagstiftaren har uttryckt att den är tänkt att tillämpas då barnet är nära åldern för sexuell självbestämmanderätt och frivilligt har samlag med gärningspersonen. I förarbetena anges således att det i första hand ska dömas till våldtäkt och i andra hand sexuellt utnyttjande.⁵⁰ I de första målen efter 2005 års lagstiftning uttalade HD att det inte ska vara för stor åldersskillnad eller att ett förhållande ska föreligga för att det ska bedömas som sexuellt utnyttjande. HD har i senare mål tänjt på denna gräns och gått mot sexuellt utnyttjande så snart barnet och gärningspersonen bestämt träff, då den menar att målsäganden varit aktiv och därför velat delta.⁵¹

2.3.3 Sexuellt övergrepp mot barn

I 6 kap. 6 § BrB regleras brottet sexuellt övergrepp, som består i att gärningspersonen genomför *en annan sexuell handling* än som avses i 4 och 5 §§ BrB med ett barn under 15 år. Inte heller i detta straffbud behöver frågan om tvång eller utnyttjande förekommit prövas. Som synes är det alltså gärningens art som avgör om sexuellt övergrepp föreligger eller om 6 kap. 4 eller 5 §§ BrB ska tillämpas.⁵² HD har slagit fast att en sexuell handling enligt 6 kap. 5 § BrB kan föreligga även i fall då gärningspersonen inte är fysiskt närvarande. I ett fall hade en man till exempel förmått en tolvårig flicka att framför datorns webbkamera ta sig själv på bröstet och onanera inför honom, och enligt HD innefattade detta ett straffbart handlande enligt bestämmelsen.⁵³

2.3.4 Utnyttjande av barn för sexuell posering

Utnyttjande av barn för sexuell posering, enligt 6 kap. 8 § första stycket BrB, består i att en gärningsperson främjar eller utnyttjar att ett barn som inte fyllt 15 år utför eller medverkar i sexuell posering. Inom begreppet *sexuell posering* faller handlingar som för en

---

⁵⁰ Prop. 2004/05:45 s. 77.

⁵¹ Intervju med Stina Sjöqvist den 5 maj 2017.

⁵² Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. 6 § BrB.

⁵³ NJA 2015 s. 501.

vuxen har en klar och tydlig sexuell karaktär, såsom en sexuell handling eller en exponering av sexuell innebörd.⁵⁴ Ett typfall som omfattas av bestämmelsen är posering för framställning av pornografiska bilder. För att handlingen ska utgöra sexuell posering krävs att den utförs inför minst en annan person eller inför en kamera, men barnets uppfattning eller inställning saknar rättslig betydelse.⁵⁵

Vad gäller rekvisiten *främjar* och *utnyttjar* är de vida och omfattar mycket. Ett främjande kan vara att psykiskt påverka barnet i en inte alltför obetydlig grad eller att tvinga, förmå eller förleda barnet till att göra något. Att ställa en lokal till förfogande kan också innebära ett främjande, om det möjliggör eller underlättar att få poseringen till stånd. Ett utnyttjande föreligger i sin tur om gärningspersonen får ekonomisk eller annan typ av vinning av poseringen. Situationer där någon låter ett barn posera inför sig eller utnyttjar barnet för framställning av pornografisk bild innefattas i begreppet.⁵⁶

Paragrafen har även ett andra stycke, som straffbelägger samma gärning som första stycket. I detta fall krävs dock att brottet riktas mot någon som fyllt 15 år men inte 18 år och att poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling. Att poseringen ska vara ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling innebär inte att någon faktisk skada måste uppvisas. Enligt förarbetena är kravet i regel uppfyllt om posering på sexklubb eller annan pornografisk framställning sker mot ersättning. Det är vanligen även tillräckligt att posering sker under tvång, våld eller hot för att rekvisitet ska vara uppfyllt.⁵⁷

En gärningsperson som gör sig skyldig till sexuellt utnyttjande av barn enligt 6 kap. 6 § BrB ska även dömas för barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § BrB, om brottet innebär att gärningspersonen framställt ett barn i pornografisk bild. Det beror på att det föreligger brottskonkurrens mellan paragraferna då de har delvis olika skyddsintressen.⁵⁸

2.3.5 Köp av sexuell handling av barn

Den som förmår ett barn som inte fyllt 18 år att företa eller tåla en sexuell handling mot ersättning gör sig skyldig till brottet köp av sexuell handling, som stadgas i 6 kap. 9 § BrB. Bestämmelsen avser att förhindra prostitution bland unga människor genom att via straffhot försöka förhindra att vuxna leder in barn i sexköpsindustrin.⁵⁹

---

⁵⁴ Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. 8 § första stycket BrB.

⁵⁵ Jareborg m.fl. (2015) s. 136.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Prop. 2004/05:45 s. 147.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. 9 § BrB.

Att barnet ska förmås att företa eller tåla en sexuell handling innebär att gärningspersonen på något sätt ska ha påverkat barnet och det krävs även att ersättningen är en förutsättning för barnet att medverka. Vad gäller ersättningen måste den inte utgå i pengar, utan även betalning i form av till exempel kläder, godis, alkohol eller mobiltelefonkort omfattas. Dessutom är redan ett löfte om betalning tillräckligt för att uppfylla kravet på ersättning. Av regelns ordalydelse följer att brottet är subsidiärt till de tidigare paragraferna i kapitlet.⁶⁰

2.3.6 Sexuellt ofredande

Sexuellt ofredande regleras i 6 kap. 10 § BrB och kan sägas vara sexualbrottens yttre gräns. Det innebär att handlingar som inte når upp till de allvarigare sexualbrotten tidigare i kapitlet möjligtvis kan falla under sexuellt ofredande. Bestämmelsen reglerar både sexuella ofredanden mot barn och vuxna, vilket innebär att det inte finns någon särskild brottsrubricering för brott mot barn som är fallet för de andra brotten i kapitlet.⁶¹

Ansvar enligt 6 kap. 10 § första stycket BrB tillkommer den som sexuellt berör ett barn under 15 år eller förmår ett barn under 15 år att medverka i en sexuell handling. För att beröringen ska anses sexuell krävs att den ur en vuxens perspektiv har en tydlig sexuell inriktning.⁶² Att beröra barnets könsorgan kortvarigt när det har kläderna på kan till exempel utgöra sexuellt ofredande.⁶³ Av bestämmelsen framgår att gärningen alternativt kan bestå i att någon förmår barnet att företa eller medverka i en handling med sexuell innebörd. Betydelsen av rekvisitet förmår är att gärningspersonen ska ha agerat för att få barnet att vidta handlingen. Det är inte nödvändigt att någon form av tvång eller annan otillbörlig påverkan använts, även om sådant omfattas av rekvisitet. Gärningspersonens handlande behöver inte heller vara ensamt avgörande för barnet.⁶⁴

2.3.7 Kontakt med barn i sexuellt syfte

För kontakt med barn i sexuellt syfte döms den som träffar en överenskommelse med ett barn under 15 år om att ses i syfte att begå en gärning som är straffbelagd enligt 6 kap. 4, 5, 6, 8 eller 10 §§ BrB, samt därefter vidtar en åtgärd för att främja att ett sådant möte

---

⁶⁰ Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. 9 § BrB.

⁶¹ Ibid. kommentar till 6 kap. 10 § BrB.

⁶² Jareborg m.fl. (2015) s. 137.

⁶³ Prop. 2004/05:45 s. 31.

⁶⁴ Jareborg m.fl. (2015) s. 137.

kommer till stånd. Även om brottet handlar om förberedelser till andra sexuella övergrepp och därför liknar ett försöks- eller förberedelsebrott är det ett fullbordat sexualbrott. Bestämmelsen syftar till att skydda barn under 15 år mot att en gärningsperson känslomässigt knyter ett barn till sig för att senare utsätta det för övergrepp, det vill säga det som idag kallas grooming. Bestämmelsen är teknikneutral, vilket innebär att den till exempel omfattar kontakter som sker via internet och telefon samt kontakter vid fritidsaktiviteter.⁶⁵

Det krävs inte att ett formellt avtal har träffats för att en överenskommelse ska anses föreligga, utan det är tillräckligt att en gemensam viljeriktning om att mötas på en viss tid och plats finns. Tillräckligt för att uppfylla kravet kan vara att gärningspersonen får ett barn att säga att han eller hon är ensam hemma en viss kväll och att det är underförstått att gärningspersonen ska besöka barnet.⁶⁶

Gärningspersonen måste ha som syfte att begå någon av de uppräknade gärningarna när överenskommelsen träffas. Huruvida ett brottsligt syfte förelegat får avgöras med hjälp av en helhetsbedömning, där omständigheter såsom mötesplats, parternas relation och ålderskillnad kan ha betydelse.⁶⁷

Först när gärningspersonen vidtagit en ytterligare åtgärd för att främja mötet är brottet fullbordat. Det innebär att det krävs ett konkret handlande som bekräftar att gärningspersonen är beredd att fullfölja handlingen. Exempel på handlingar är att gärningspersonen bokar ett hotellrum eller köper en tågbiljett till barnet.⁶⁸

2.3.8 Oaktsamhet i förhållande till åldersrekvisitet

Rekvisiten i de bestämmelser som ovan behandlats ska som huvudregel täckas av gärningspersonens uppsåt, enligt 1 kap. 2 § BrB.⁶⁹ Vid arbetet med att ta fram en ny brottsbalk uppmärksammade Straffrättskommittén att det i praxis stundtals uppstått svårigheter med att bevisa gärningspersonens uppsåt till åldersrekvisitet i de olika sexualbrotten. Kommittén ansåg därför att en särskild bestämmelse borde införas, enligt vilken det skulle vara tillräckligt att gärningspersonen varit oaktsam beträffande barnets ålder för att kunna dömas för brott.⁷⁰ Departementschefen delade kommitténs uppfattning och ansåg att bestämmelsen skulle finnas med som ett andra stycke i paragraferna om otukt med barn och

---

⁶⁵ Prop. 2008/09:149 s. 46.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Prop. 2008/09:149 s. 47.

⁶⁹ Se mer i kap. 3.

⁷⁰ Prop. 1962:10 del B s. 168 f.

otukt med ungdom. När brottsbalken infördes placerades oaktsamhetsansvaret dock, på inrådan av lagrådet, i en egen paragraf för att kunna tillämpas på alla sexualbrott innefattande en åldersgräns. Vid införandet av paragrafen anfördes, utöver bevissvårigheter, att gärningarnas allvar motiverade att kravet på uppsåt eftergavs.⁷¹ Sedan regeln infördes har den i stort varit oförändrad. Den har endast ändrats språkligt samt dess tillämpningsområde förändrats på så vis att vissa åldersgränser och straffbud tillkommit eller tagits bort. Innehållet i gällande 6 kap. 13 § BrB motsvarar därför i sak ursprungliga 6 kap. 9 § BrB.⁷²

Enligt 6 kap. 13 § BrB ska även den som inte insåg men hade *skälig anledning att anta* att den andre personen inte uppnått den i bestämmelsen föreskrivna åldern dömas för brott. Bestämmelsen tillämpas på alla de brott som ovan behandlats och innebär att det är tillräckligt att gärningspersonen varit oaktsam avseende barnets ålder. Regeln är avsedd att tillämpas som ett ytterligare sätt att utkräva ansvar då uppsåt inte föreligger eller kan styrkas, vilket innebär att domstolen i första hand har att pröva om uppsåt föreläggat.⁷³ Tankarna bakom 6 kap. 13 § BrB är att gärningspersonen inte rent allmänt ska kunna hänvisa till en brist på kännedom om målsägandens ålder för att kunna undgå ansvar. I förarbetena uttalas dock att 6 kap. 13 § BrB ska tillämpas med försiktighet och få en restriktiv tillämpning. Det krävs en hög grad av oaktsamhet för att skälig anledning att anta ska föreligga, vilket innebär att det inte är fråga om en allmän vårdslöshetsregel. Ansvar ska inte aktualiseras om barnet har en kroppsutveckling som är naturlig för den som *klart passerat* åldersgränsen, förutsatt att omständigheterna i övrigt inte ger gärningspersonen anledning att vara på sin vakt. Restriktiviteten är till fördel för den tilltalade.⁷⁴

Bestämmelsen avser skydda både gärningspersonen och brottsoffret, och balanserar därför två syften mot varandra. Det är en grundbult i en rättsstat att ställa krav på att en gärningsperson uppvisat skuld, antingen i form av uppsåt eller oaktsamhet. Samtidigt ska brotten i 6 kap. BrB skydda barns sexuella integritet. Genom regeln är tanken att gärningspersonen ska avstå från sexuella handlingar i situationer då det föreligger en osäkerhet om barnets ålder, samt att barnet ska skyddas mot både ofrivilliga övergrepp och mot handlingar då barnet deltagit frivilligt.⁷⁵

---

⁷¹ Prop. 1962:10 del B s. 171 och 431 f.

⁷² Se prop. 1983/84:105 s. 7 och prop. 2004/05:45 s. 113 för språkliga förändringar.

⁷³ HD *bör ompröva sexdomen* (2011-02-27) SvD.

⁷⁴ Prop. 1962:10 B s. 171; Prop. 2004/05:45 s. 114.

⁷⁵ ÅM 2011/1558 s. 6.

2.4 Egna kommentarer

Som visat är det en första förutsättning att rekvisiten i en bestämmelse uppfylls för att ett brott ska föreligga, inklusive åldersrekvisitet. Därutöver krävs att gärningspersonen har uppsåt till att ett barn är underårigt eller att denne varit oaktsam i relation till barnets ålder. Trots att bestämmelsen i 6 kap. 13 § BrB är synnerligen viktig för om en gärning är straffbar eller inte har den inte förändrats sedan dess tillkomst 1962. Samtidigt har lagstiftningen genomgått flera förändringar i syfte att stärka skyddet för barn. Att bestämmelsen följer utvecklingen är viktigt, för om den inte gör det riskerar många barn bli utan skydd. Barn ser idag inte ut på samma sätt som då bestämmelsen tillkom, utan de utvecklas tidigare och vill ibland se äldre ut. Den tekniska utvecklingen har vidare gjort att nya sätt att begå brott på har uppstått. Att använda samma utgångspunkter som förr gör följaktligen att regeln riskerar att bli verkningslös, vilket försämrar rättstryggheten.

3 Personligt ansvar

I det följande kapitlet redogörs för de straffrättsliga utgångspunkter som finns gällande personligt ansvar. Hur begreppen uppsåt och oaktsamhet definieras påverkar såväl hur god rättstryggheten som rättssäkerheten är. Dessutom är det viktigt att beakta de förutsättningar som straffrätten bygger på när ett straffrättsligt problem studeras. Detta dels för att få en förståelse för systematiken bakom rättsreglerna, dels för att uppsatsens analys ska vara hållbar för det som undersöks.⁷⁶

3.1 Allmänna utgångspunkter för personligt ansvar

I det föregående kapitlet behandlades bland annat de objektiva rekvisit som måste uppfyllas för att brott ska föreligga samt 6 kap. 13 § BrB. Oaktsamhetsrekvisitet i 6 kap. 13 § BrB utgör ett så kallat subjektivt rekvisit, eller ett rekvisit för personligt ansvar. För att en person ska kunna dömas för brott måste både de objektiva och de subjektiva rekvisiten vara uppfyllda. Till rekvisiten för ett sexualbrott hör därför att gärningspersonen enligt *skuldprincipen* måste ha begått gärningen med uppsåt eller oaktsamhet. Enligt 1 kap. 2 § BrB gäller som huvudregel att en gärning ska begås uppsåtligen för att leda till ansvar. Orsaken till kravet på uppsåt är att den som handlat uppsåtligen anses vara mer klandervärd än den som handlat ouppsåtligen, samt att lagstiftaren genom straffrätten avser styra människors handlanden.⁷⁷ Genom uppsåtkravet begränsas det straffbara området och endast om det enskilda straffbudet föreskriver oaktsamhet är det tillräckligt för brott. Att gärningspersonen ska ha agerat med uppsåt eller oaktsamhet kan härledas från konformitetsprincipen, som innebär att endast den som kunnat rätta sig efter lagen ska anses vara ansvarig för brott.⁷⁸ Av *täckningsprincipen* följer att gärningspersonens uppsåt eller oaktsamhet i allt väsentligt ska täcka den straffbara gärningen, såsom den har bevisats i en brottmålsprocess. Det innebär att gärningspersonens uppfattning om vad han eller hon orsakat i stort ska överensstämma med det faktiska händelseförloppet.⁷⁹

Till rekvisiten för brottsbeskrivningsenlighet ingår enligt Asp, Ulväng och Jareborg ett krav på så kallat gärningssculpa. Det innebär att gärningspersonen ska ha vidtagit en

---

⁷⁶ Berglund (2007) s. 39.

⁷⁷ Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 1 kap. 2 § BrB.

⁷⁸ Asp m.fl. (2013) s. 271.

⁷⁹ Ibid s. 269 ff.

kontrollerad gärning som innefattar ett otillåtet risktagande och att gärningen ska ha orsakat en följd på ett relevant sätt.⁸⁰ Att kravet på gärningsculpa är uppfyllt innebär inte per automatik att gärningspersonen också varit personligt oaktsam. När ett brott föreskriver oaktsamhet är det istället fråga om två oaktsamhetsbedömningar, en oaktsamhetsbedömning i förhållande till gärningen och en i förhållande till det personliga ansvaret.⁸¹ Rekvisitetet culpa får således dubbel betydelse vid (vissa) oaktsamhetsbrott. För att avgöra vilken culpa som prövas kan ett test göras genom att ställa frågan vad aktsamhet hade lett till. Om ett aktsamt agerande skulle inneburi att skada, fara eller kränkning inte hade inträffat är det fråga om en prövning av gärningsculpa. När ett aktsamt agerande istället ger insikt om ett händelseförlopp är det istället det personliga ansvaret som prövas.⁸² Att separera de båda formerna av culpa är svårt och inte sällan finns det ett kausalt samband mellan de båda sorterna av oaktsamhet. Den personliga oaktsamheten inträder ofta före gärningsculpans, på så vis att den är en förutsättning för att gärningsculpa ska föreligga.⁸³

Trots att begreppen uppsåt och oaktsamhet är centrala finns det ingen definition av dem i lagtext eller förarbeten utan dess innehåll bestäms istället i praxis och doktrin.⁸⁴

3.2 Uppsåtsformer

Uppsåt kan förenklat sägas innebära att gärningspersonen förstår vad han eller hon gör. Som förutsättning för straffansvar finns tre uppsåtsformer; avsiktssuppsåt, insiktssuppsåt och likgiltighetsuppsåt. Avsiktssuppsåt, även benämnt direkt uppsåt, är den högsta graden av uppsåt och föreligger då gärningspersonen har som syfte eller mål att uppnå en viss följd med sin gärning. Det spelar ingen roll om följden är ett genomgångsled för att uppnå ett längre bort liggande mål eller om följden är slutmålet med gärningen.⁸⁵ Eftersom avsiktssuppsåt handlar om följder och inte omständigheter kan avsiktssuppsåt aldrig vara aktuellt avseende omständigheten barns underårighet.

Insiktssuppsåt innebär att gärningspersonen har insikt om eller är relativt säker på att en gärningsomständighet föreligger eller att en följd kommer inträffa som ett resultat av handlingen, utan att det är vad han eller hon eftersträvar. Insiktssuppsåt förutsätter således

---

⁸⁰ Asp m.fl. (2013) s. 135.

⁸¹ Ibid s. 178.

⁸² Ibid s. 321.

⁸³ Ibid s. 322.

⁸⁴ Ibid s. 269.

⁸⁵ Wennberg (2014) s. 31 f.

inte att gärningspersonen handlar med en viss viljeriktning, som vid avsiktssuppsåt. Aningen handlar gärningspersonen utan något särskilt mål eller så har han eller hon ett helt annat syfte än det inträffade.⁸⁶ Då insiktssuppsåt kan föreligga till både följder och omständigheter kan insiktssuppsåt föreligga i relation till omständigheten att barnet är underårigt. För att så ska vara fallet krävs att gärningspersonen vid brottstillfället varit medveten om eller varit relativt säker på att barnet varit underårigt.

Sedan 2004 utgörs uppsåtets nedre gräns av ett likgiltighetsuppsåt. Sådant uppsåt föreligger om gärningspersonen insett risken för att ett visst förhållande förelåg eller att hans eller hennes handlande skulle få en viss effekt, och faktiskt var likgiltig till att det var på ett visst sätt eller till förverkligandet av effekten. För att pröva om gärningspersonen haft likgiltighetsuppsåt görs således en prövning i två steg. I det första steget prövas gärningspersonens kognitiva inställning, medan det i andra ledet prövas om gärningspersonen varit likgiltig. Avseende det kognitiva elementet är det inte tillräckligt att gärningspersonen borde ha insett att det fanns en risk för att effekten skulle uppstå, utan det krävs att han eller hon medvetet har tagit en risk.⁸⁷ Likgiltighet anses föreligga om förverkligande av risken inte utgjort ett för gärningspersonen relevant skäl att avstå från gärningen.⁸⁸ Det sagda betyder att likgiltighetsuppsåt föreligger i relation till barnets underårighet om gärningspersonen misstänkt att barnet varit underårigt men ändå genomfört gärningen.

3.3 Oaktsamhet

Den som agerar på grund av oaktsamhet anses generellt vara mindre straffvärd än den som agerar uppsåtligt.⁸⁹ Alla fall av oaktsamhet utmärks först och främst av att det är fråga om en avvikelse från ett önskvärt handlande.⁹⁰ Det innebär att en jämförelse måste göras med gärningspersonens beteende och det som kan sägas utgöra ett aktsamt beteende. Aktsamhetsstandarden framgår ibland av föreskrifter i författning eller annan föreskrift. Om det inte finns någon föreskrift kan bruk och sedvänja fungera som riktlinje, men ytterst får bedömningen baseras på vad en normalt aktsam person i samma situation

---

⁸⁶ Wennberg (2014) s. 32.

⁸⁷ Leijonhufvud m.fl. (2015) s. 89 f.

⁸⁸ NJA 2004 s. 176.

⁸⁹ Asp m.fl. (2013) s. 49.

⁹⁰ Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 1 kap. 2 § BrB.

hade gjort.⁹¹ När standarden är fastslagen prövas om personen ifråga varit aktsam eller inte, vilket innebär en prövning av omedveten eller medveten culpa.⁹²

3.3.1 Medveten – omedveten samt ringa – grov oaktsamhet

I doktrin brukar anges att en gärningsperson kan handla med antingen medveten eller omedveten oaktsamhet, där medveten oaktsamhet ligger nära likgiltighetsuppsåtet. Vid medveten oaktsamhet har gärningspersonen insett eller misstänkt att det finns en risk men ändå gjort det klandervärda att agera.⁹³ Skillnaden mellan medveten oaktsamhet och likgiltighetsuppsåt är endast att den medvetet oaktsamme inte är likgiltig inför riskens inträde eller att en viss omständighet föreligger, utan bara inför risken att det är så. Han eller hon förlitar sig på att omständigheten inte föreligger eller att följderna inte ska slå in.⁹⁴

Omedveten oaktsamhet kännetecknas av att gärningspersonen inte insett att det fanns en risk för följdernas inträffande eller att en viss omständighet förelåg, men att denne borde ha gjort det. För att konstatera om omedveten oaktsamhet föreligger sker en prövning i två steg.⁹⁵ Först undersöks vad gärningspersonen kunde ha gjort för att komma till relevant tro eller misstanke, vilket i allmänhet är att denne kunde använt sin tankeförmåga, sitt förstånd eller skaffat information. Därefter utreds om gärningspersonen haft förmåga och möjlighet att göra vad som var nödvändigt för att nå insikt, samt om gärningspersonen också borde ha gjort det som framkommit av första ledet.⁹⁶ Hänsyn ska tas till gärningspersonen speciella svagheter, till exempel syn, hörsel, intelligens, psykisk störning, nervös läggning men också tillfälliga tillstånd som utmattning och förvirring. En viss omtanke, ansträngning att bruka sitt förstånd, en viss försiktighet etcetera kan dock begäras av alla. Även här inleder domstolen därför ofta sin bedömning med att utreda vad folk i allmänhet eller en person med särskild kunskap hade gjort för att få relevant insikt.⁹⁷

Docenten Gillis Erenius har anfört att det är svårt att se värdet i en uppdelning av oaktsamhet i medveten och omedveten oaktsamhet. Det görs ingen sådan uppdelning i BrB och inte heller har den någon betydelse för en gradering av oaktsamheten i svårig-

---

⁹¹ Förr bonus pater familias.

⁹² Wennberg (2014) s. 36 f.

⁹³ Asp m.fl. (2013) s. 271.

⁹⁴ Leijonhufvud m.fl. (2015) s. 96.

⁹⁵ SOU 2016:42 s. 205; Asp m.fl. (2013) s. 315.

⁹⁶ Nilsson (Lexino) kommentar till 6 kap. 13 § BrB.

⁹⁷ Asp m.fl. (2013) s. 317.

hetsgrader, det vill säga i ringa, normal eller grov oaktsamhet. Enligt honom kan omedveten culpa mycket väl vara att anse som något svårare och mer straffvärt än medveten culpa. Distinktionen borde därför endast vara av värde som ett pedagogiskt verktyg för gränsen mellan uppsåt och oaktsamhet.⁹⁸ Asp, Ulväng och Jareborg anser att medveten oaktsamhet generellt är att anse som mer klandervärd än omedveten oaktsamhet, eftersom den innebär en mer påtaglig likgiltighet inför andras intressen.⁹⁹

Som framgått använder straffrätten följaktligen skilda grader av oaktsamhet, ringa – grov oaktsamhet, vilket är en annan skala än medveten – omedveten oaktsamhet.¹⁰⁰ Erenius skriver att en oaktsam handling måste uppnå en viss nivå, passera en så kallad culpatriöskel, för att den ska föranleda straff. Triöskeln bör vara genomgående hög inom straffrätten men det innebär inte att ringa oaktsamhet bör uteslutas som lägsta grad för straffansvar. Enligt Erenius bör bedömningen av culpans grad göras som ett sista värderande led i oaktsamhetsbedömningen.¹⁰¹ Samtidigt är det ofta så att ett medvetet risktagande är grövre än ett omedvetet risktagande eftersom gärningspersonen då medvetet tar en risk. När lagen föreskriver grov oaktsamhet åsyftas därför vanligen medveten oaktsamhet.¹⁰² Det kan dock vara en begränsad risk som gärningspersonen tar. I NJA 1981 s. 1070, som inte handlade om sexualbrott utan om vårdslöshet i trafik, bedömdes ett medvetet risktagande som ringa oaktsamhet. En person som körde en lastbil med släpvagn hade släppt uppmärksamheten på bilkörningen och vägbanan för att kunna ta upp ett föremål som låg på golvet i förarhytten, så att det inte skulle rulla under bromspedalen. Det orsakade en dikeskörning varvid släpvagnen välte. Beträffande omständigheterna vid olycksplatsen fanns ingen mötande trafik och vägen var bred samt sikten god. HD fann att förarens åtgärd varit oaktsam men att den, under rådande förhållanden, var att anse som ringa.¹⁰³ Å andra sidan kan det finnas fall då en person är omedveten om en risk men då han eller hon borde ha tänkt efter och insett att det finns en risk för allvarlig skada, vilket kan göra att en omedveten oaktsamhet anses vara allvarlig och klassas som grov. Så kan till exempel vara fallet om en person inte tänkt efter och satt igång en mycket farlig verksamhet.¹⁰⁴

---

⁹⁸ Erenius (1971) s. 81.

⁹⁹ Asp m.fl. (2013) s. 319.

¹⁰⁰ Erenius (1971) s. 82.

¹⁰¹ Erenius (1976) s. 145.

¹⁰² Asp m.fl. (2013) s. 319.

¹⁰³ Observera att det är fråga om en tidigare lydelse av 1 § TBL.

¹⁰⁴ Intervju med Martin Sunnqvist den 9 och 11 maj 2017.

3.3.2 Oaktsamhet i 6 kap. 13 § BrB

Det förekommer bestämmelser som använder sig av så kallade blandade skuldrekvisit, vilket innebär att det i vissa delar krävs uppsåt och i andra delar oaktsamhet. Oaktsamhetsbestämmelsen i 6 kap. 13 § BrB är en sådan bestämmelse, eftersom det i förhållande till barnets ålder är tillräckligt med oaktsamhet. För övriga rekvisit krävs däremot uppsåt enligt 1 kap. 2 § BrB.¹⁰⁵

Frågan är då vilken typ av oaktsamhet som krävs i bestämmelsen. Uttrycket *skälig anledning att anta* tyder på att det inte krävs någon särskild form av oaktsamhet. I doktrin har uttryck som *skälig anledning att anta* och *borde ha förstått* ansetts tillåta att en gärningsperson fälls till ansvar om han eller hon handlat såväl medvetet som omedvetet oaktsamt.¹⁰⁶ Det anges att medveten oaktsamhet borde föreligga om gärningspersonen misstänkt att målsäganden varit under 15 år, eller i förekommande fall 18 år, eller åtminstone varit tveksam till om barnet uppnått den aktuella åldern. Om gärningspersonen inte ens misstänkt att barnet varit underårigt anses oaktsamhet i förhållande till åldern kunna föreligga på grund av omedveten oaktsamhet. Gärningspersonen hade kunnat kontrollera barnets ålder för att komma till insikt om den faktiska åldern, vilket gärningspersonen normalt även borde ha haft förmåga och tillfälle att göra.¹⁰⁷

Att även omedveten oaktsamhet omfattas av bestämmelsen motsägs till viss del av förarbetsuttalandena. Samtidigt som kravet är lågt satt talar förarbetena om att paragrafen ska tillämpas restriktivt och att det krävs en tämligen hög grad av oaktsamhet. Det innebär att gärningspersonens anledning att anta borde vara av visst kvalificerat slag. Sunnqvist uppger att förarbetena skulle passa bättre med ett krav på att ha *insett risken* eller kanske *grov oaktsamhet*, vilket ofta används för att uttrycka medveten oaktsamhet. Uttrycket *skälig anledning att anta* skulle i sin tur istället motsvara en mindre restriktiv tillämpning än vad förarbetena anger.¹⁰⁸

Människohandelsutredningen från 2014, som fått i uppdrag att se över bestämmelsen, skriver i sitt betänkande att de olika tolkningarna av uttrycket *skälig anledning att anta* medför att det är oklart vilken nivå av oaktsamhet som krävs för straffansvar, vilket även syns i praxis. I flera mål har domstolarnas prövning av huruvida den tilltalade haft skälig

---

¹⁰⁵ Asp m.fl. (2013) s. 348.

¹⁰⁶ Ibid. 315.

¹⁰⁷ Nilsson (Lexino) kommentar till 6 kap. 13 § BrB.

¹⁰⁸ Intervju med Martin Sunnqvist den 9 och 11 maj 2017.

anledning att anta att målsäganden varit under en viss åldersgräns inriktats på vad den tilltalade haft för vetskap eller misstankar om målsägandens ålder eller på omständigheter som kunnat signalera en låg ålder. I dessa fall har domstolarna med andra ord utgått från att medveten oaktsamhet krävs för ansvar.¹⁰⁹

Det är sällan domstolarna resonerar kring och prövar om omedveten oaktsamhet förelegat hos gärningspersonen men det finns ett par sådana fall.¹¹⁰ I ett mål diskuterar till exempel Svea hovrätt vad den tilltalade hade kunnat göra för att komma till insikt om barnets ålder, om gärningspersonen hade förmåga och möjlighet att göra det samt om det kunde krävas att han gjorde så. I fallet stod den tilltalade åtalad för att ha haft oralsex med en 13-årig flicka. Mannen och flickan hade fått kontakt via sociala medier och efter ett par telefonsamtal träffades de tillsammans med några vänner. Enligt flickan tvingades hon vid detta tillfälle till oralsex på en toalett, medan mannen uppgav att flickan varit drivande. Mannen uppgav även att han trott att flickan var äldre eftersom de inte kände varandra. Hovrätten fann att mannen hade haft skälig anledning att anta att målsäganden varit under 15 år, då han kunde sett det på hennes profilsida på Facebook eller frågat de två vänner hon hade med sig vid mötet. Domstolen anför även att en av vännerna uppfattas som klart under 15 år och att 13-åringen är relativt normalt utvecklad för sin ålder.¹¹¹

Vad gäller frågan om vilken grad av culpa som krävs i bestämmelsen anfördes vid arbetet med att ta fram oaktsamhetsregeln att ringa oaktsamhet borde uteslutas från regleringen. Lagrådet ansåg att det var en fråga för rättstillämparen att avgöra och föreslog istället att böter skulle kunna ådömas för mildare oaktsamhet. Departementschefen biträdde inte lagrådets förslag angående böter med anledning av att regeln redan tillämpas restriktivt.¹¹² Erenius har anført att oaktsamhetsbegreppet i straffrätten i allmänhet tar sikte på större avvikelser än endast ringa avvikelser från det aktsamma. Det innebär att det krävs en inte helt obetydlig avvikelse för att oaktsamhet ska anses föreligga. Om lagen undantar ringa oaktsamhet från kriminaliseringen avses än ännu större avvikelse.¹¹³ Enligt Johansson ska förarbetsuttalandena om en restriktiv tillämpning tolkas i ljuset av att regeln inte har begränsats till grov oaktsamhet och att ringa oaktsamhet också omfattas.¹¹⁴

Utifrån vad som nu är sagt kan konstateras att oaktsamhetsbedömningen för 6 kap.

---

¹⁰⁹ SOU 2016:42 s. 265.

¹¹⁰ Ibid. s. 246.

¹¹¹ Svea hovrätts dom i mål nr B 6327-13.

¹¹² Prop. 1962:10 del C s. 190.

¹¹³ Erenius (1976) s. 153.

¹¹⁴ Johansson (2012) s. 234.

13 § BrB bör gå till så att aktsamhetsstandarden först identifieras och därefter prövas det om gärningspersonen varit medvetet eller omedvetet oaktsam. Till sist graderas culpan. Att definiera aktsamhetsstandarden i 6 kap. 13 § BrB är dock svårt men den diskuteras till viss del i Hovrätten över Skåne och Blekinges dom i mål B 2917-10, den så kallade koppleridomen. Fallet handlar om en lätt förståndshandikappad 14-årig flicka som rymde från ett fosterhem. I syfte att köpa alkohol och droger tog hon sig till Rosengård i Malmö, där hon för detta ändamål försökte sälja sex. Hon kom då i kontakt med en 18-årig kille, G, som hon frivilligt hade sex med inne på en toalett. G, som flickan sett som sin pojkvän, tog därefter med henne till en lägenhet där hon gång på gång utnyttjades av ett flertal män. Till dessa lämnade hon olika uppgifter om sin ålder, från 16 år till 20 år. Senare under kvällen fick hon skjuts till en klubblokal och även där hade hon sexuella förbindelser mot betalning. Flickan följde med den äldre mannen P hem, som disponerade lägenheten hon tidigare varit i, och under natten genomfördes åtminstone två samlag till. Knappt en månad senare återvände flickan igen till Rosengård och träffade G. Vid detta tillfälle övernattade hon i en annan mans lägenhet, som hon också hade samlag med.¹¹⁵

Av domskälen kan utläsas att aktsamhetsstandarden borde vara att efter bästa förmåga utifrån utseende, sätt och beteende bedöma offrets ålder. Beträffande en av de tilltalade, P, anför hovrätten till exempel att han inte talade eller förstod svenska, vilket försvårade hans förmåga att bedöma målsägandens ålder. Att han var äldre än övriga tilltalade ansågs inte medföra att han haft bättre förutsättningar än övriga tilltalade att avgöra åldern.¹¹⁶

Förutom att det är otydligt vilken aktsamhetsnivå som krävs i bestämmelsen är det inte helt klart hur olika omständigheter ska bedömas och värderas. Vilka faktorer som ska tillmätas betydelse framgår till viss del av förarbetsuttalandena, som anger att bevisning kan föras kring barns kroppsutveckling eller omständigheterna i övrigt.¹¹⁷ Några ytterligare riktlinjer ges dock inte. Om det saknas bevis för att den tilltalade känt till barnets verkliga ålder innebär det att det är upp till domstolen att efter egen bedömning avgöra om gärningspersonen varit oaktsam. När vägledning saknas riskerar bedömningen bli beroende av bedömarens egna värderingar och erfarenheter. Det är därför viktigt att bedömare har en någorlunda korrekt verklighetsuppfattning för utan sådan kunskap riskerar

---

¹¹⁵ Hovrätten över Skåne och Blekinges dom i mål nr B 2917-10 s. 26, 37 f.

¹¹⁶ Ibid. s. 31.

¹¹⁷ SOU 2016:42 s. 212.

prövningen att bli subjektiv, styrd av förutfattade meningar och fördomar.¹¹⁸

3.4 Egna kommentarer

Kraven på uppsåt och oaktsamhet avser att vara ett skydd för gärningspersonen. Oaktsamhet är den lägsta skuldformen i svensk rätt, och är aktuell i 6 kap. 13 § BrB. Att det är oklart vilken nivå av oaktsamhet som omfattas av 6 kap. 13 § BrB medför att lika fall riskerar att bedömas olika, vilket försämrar skyddet för utsatta barn. Även den tilltalades rättssäkerhet åsidosätts, eftersom tillämpningen inte är förutsebar och enhetlig. En vid och bred definition av begreppet oaktsamhet är positiv för rättstryggheten, eftersom skyddet då blir mer heltäckande.

---

¹¹⁸ Sutorius (2014) s. 150 och 153 f.

4 Domstolarnas tillämpning av 6 kap. 13 BrB

I detta kapitel behandlas hur 6 kap. 13 § BrB används i praktiken. Avsnittet är viktigt eftersom ju oftare en person drabbas av brott och ju oftare en gärningsperson går fri, desto sämre är rättstryggheten i en rättsstat. Rättssäkerheten äventyras i sin tur om enskilda inte tillförsäkras en förutsebar och enhetlig rättsprocess. Ju otydligare det är när ett brott anses förövat, desto sämre är således rättssäkerheten.¹¹⁹ Människohandelsutredningen, som i sitt arbete har gjort en rättsfallsgenomgång, har inte haft rättssäkerhet och rättstrygghet som utgångspunkter för sin undersökning. I detta avsnitt undersöks därför domar i syfte att se hur god rättssäkerheten samt rättstryggheten är i gällande rätt.

4.1 Barnets kroppsutveckling i praxis och doktrin

En omständighet som domstolarna fäster avseende vid i nästan samtliga mål, för att bedöma gärningspersonens skuld, är barnets kroppsutveckling.¹²⁰ I propositionen till 2005 års sexualbrottsreform anges att ansvar inte ska förekomma om barnet ser ut att *klart passerat* åldersgränsen 15 år eller 18 år. Vid bestämmelsens tillkomst uttalade departementschefen att gärningspersonen inte ska anses oaktsam om barnet, till kroppsutvecklingen, ser ut att vara 17 eller 18 år. Resonemanget fördes i förhållande till brottet otukt med barn, som hade en 15 års-gräns, vilket får förstås som att den som ser ut att vara 17 eller 18 år ser ut att vara klart över 15 år.¹²¹ Domstolarna har tolkat förarbetsuttalandena på skilda sätt och hur de uttrycker sig om målsägandens kroppsutveckling varierar därför. Generellt kan sägas att ingen förklaring ges till vad det är i målsägandens utseende och kroppsutveckling som gör att denne synes vara äldre eller yngre ut än 15 år.¹²²

I många fall resonerar domstolarna kring målsägandens kroppsutveckling på ett sätt som stämmer överens med förarbetsuttalandena. Som exempel kan mål B 4585-12 nämnas, där parterna hade kommit i kontakt med varandra via Facebook och därefter inlett en SMS-kontakt. Det första samlaget hade ägt rum endast ett par dagar senare, varefter parterna träffades i ungefär en månad och hade samlag ungefär varannan gång de träffades.

---

¹¹⁹ Lambertz m.fl. (2009) s. 9.

¹²⁰ SOU 2016:42 s. 225.

¹²¹ Prop. 1962:10 B s. 171.

¹²² SOU 2016:42 s. 241 ff.

Den avgörande frågan för om gärningspersonen skulle dömas till ansvar var om han hade haft skälig anledning att anta att målsäganden varit underårig. Tingsrätten konstaterade inledningsvis att gärningspersonen tidigare hade varit tillsammans med en klasskamrat till målsäganden. Han kände dessutom till att målsäganden hade hans broder som vän på Facebook, som var ett år yngre än gärningspersonen själv. Målsäganden hade i de inledande kontakterna uppgett att hon var 16 år och i ett senare SMS hade parterna diskuterat att målsäganden prövat narkotika och att de haft sexuellt umgänge, varvid gärningspersonen påtalat att båda händelserna var olagliga. Tingsrätten fann att den tilltalade inte känt till målsägandens ålder men att målsägandens kroppsutveckling inte kunde anses motsvara en person som *klart* passerat 15-årsgränsen. På grund av detta och då gärningspersonen hade haft kännedom om målsägandens bekantskapskrets ansågs han haft skälig anledning att anta att hon varit underårig. Fallet överklagades inte i denna del.¹²³

I ett avgörande från Solna tingsrätt, B 1490-14, resoneras också på ett sätt som stämmer överens med förarbetena. Även i detta fall hade parterna kommit i kontakt med varandra via internet. De träffades kort därpå och målsäganden övernattade i mannens lägenhet under två nätter och vid dessa tillfällen hade parterna sexuell samvaro. Flickan hade i den föregående chatkommunikationen upplyst gärningspersonen om att hon var 13 år och snart skulle fylla 14 år. Gärningspersonen uppgav å sin sida att han trodde att hon skämtade om sin ålder och att han trodde att hon var äldre eftersom det på hennes profilsida på internet stod att hon var född 1992. Tingsrätten konstaterade att målsäganden, till sitt utseende och sätt att uppträda, gett intryck av en normalt utvecklad högstadietjej och att det var närmast uteslutet att gärningspersonen kunde ha uppfattat hennes kroppsutveckling motsvara *vad som är naturligt för en 17-åring eller 18-åring*.¹²⁴ Det subjektiva rekvisitet var därmed uppfyllt och Svea hovrätt delade senare tingsrättens bedömning.¹²⁵

I vissa fall har domstolarna i sin bedömning istället resonerat kring om målsäganden varit *äldre* än åldersgränsen. Ett exempel härpå är Göta hovrätts dom B 2432-10, där målsäganden och den tilltalade hade haft två samlag. Enligt målsäganden hade hon före händelserna vid telefonsamtal och via MSN berättat att hon inte fyllt 15 år. Den tilltalade förnekade dock att han visste hur gammal målsäganden var. I förhör hade flickan uppgett att hon av andra ofta uppfattades som äldre än vad hon var. Hovrätten ansåg att det inte

---

¹²³ Västmanlands tingsrätts dom i mål nr B 4585-12 s. 6 f.

¹²⁴ Solna tingsrätts dom i mål nr B 1490-14 s. 11 f.

¹²⁵ Svea hovrätts dom i mål nr B 10508-14.

är verklighetsfrämmande att en flicka vill framstå som äldre än vad hon är och delade uppfattningen att hon till såväl sättet som till sitt utseende verkar *äldre* än 15 år. Av detta skäl ansågs den tilltalade inte haft skälig anledning att anta att hon varit underårig.¹²⁶

Ett annat exempel är mål B 19672-10 där en person stod åtalad för köp av sexuell handling av barn av en 15-årig flicka. Målsäganden hade lagt ut sina tjänster på en sida som enligt sidans villkor endast skulle avse personer som fyllt 18 år. Åldern hade inte diskuterats mellan parterna och flickans utseende och uppträdande blev avgörande. När Stockholms tingsrätt prövade fallet hade ett år gått från gärningen och det anfördes att rätten fick utgå från att flickan var sig själv lik vid gärningen som vid rättegången. Det framhölls att flickan hade ett relativt moget utseende och sätt i förhållande till sin ålder, vilket medförde att det inte ansågs uteslutet att den tilltalade sett henne som *betydligt äldre än hon var*. Därmed förelåg ingen skälig anledning att anta att hon var underårig.¹²⁷

Det har även förekommit fall i vilka det prövats om målsäganden haft ett *åldersadekvat utseende* eller om han eller hon framstått som *yngre* än åldersgränsen, vilket i vissa fall har medfört att den tilltalade inte ansetts ha haft skälig anledning att anta att målsäganden varit underårig.¹²⁸ I Svea hovrätt avgjordes 2010 ett mål där en pojke var målsägande. I målet stod en av de tilltalade, M.R, åtalad för medhjälp till våldtäkt. Pojken var 14 år och hade blivit utsatt för flera övergrepp av en annan man, medan M.R varit delaktig genom att städa rent och tagit målsäganden tillbaka dit övergreppen fortsatte. Tingsrätten anförde att målsäganden *inte såg äldre ut än han var*, varför den tilltalade dömdes för brottet.¹²⁹ Hovrätten gjorde senare ingen annan bedömning i skuldfrågan.¹³⁰

Som synes varierar domstolarnas utgångspunkter, vilket innebär att lagstiftningen är oförutsebar samt att lika fall riskerar att behandlas olika. Dessutom har användandet av barns kroppsutveckling som bevis kritiserats inom rättsvetenskapen på grund av att kön och etnicitet påverkar när barns pubertet inträder. Generellt gäller att flickors pubertetsutveckling påbörjas något tidigare än pojkars. Vid vilken ålder puberteten inträder är vidare, för både pojkar och flickor, beroende av etnicitet. I Norden börjar flickor utvecklas tidigare än nordafrikanska flickor, medan afroamerikanska flickor utvecklas tidigare än vita flickor. Även afroamerikanska pojkar startar sin pubertetsutveckling tidigare än vita

---

¹²⁶ Göta hovrätts dom i mål nr B 2432-10 s. 4 f.

¹²⁷ Stockholms tingsrätt dom i mål nr B 19672-10.

¹²⁸ SOU 2016:42 s. 241 ff, 265 ff.

¹²⁹ Norrtälje tingsrätts dom i mål nr B 783-10 s. 14.

¹³⁰ Svea hovrätts dom i mål nr B 5933-10 s. 6.

pojkar. Forskning har dessutom visat att barn idag utvecklas betydligt snabbare och mognar långt tidigare än förr. En studie från Danmark visar bland annat att danska flickor utvecklar bröst redan vid tio års ålder, vilket är ett år tidigare än för cirka 20 år sedan. Danska pojkar kommer i sin tur i målbrottet cirka ett halvår tidigare än för 20 år sedan.¹³¹ Varför så är fallet är inte helt klarlagt, men det antas kunna bero på hormonstörande kemikalier som barn utsätts för.¹³² Förutom generella skillnader förekommer det även skillnader i barns pubertet på individnivå. Vissa barn mognar tidigare än sina jämnåriga, vilket beror på att flera faktorer samspelar. Biologiskt arv, vikt och kroppsfett kan påverka hur tidigt puberteten inträder men också stress inom familjen, förändrad miljö och tidigare sexuella övergrepp har visats påskynda barns kroppsutveckling.¹³³

Straffrättsexperten Madeleine Leijonhufvud och brottsofferjourenas riksförbunds ordförande och tidigare överåklagare i Malmö och Stockholm Sven-Erik Alhem har i samband med en uppmärksammas dom, som nämndes i inledningen till uppsatsen, från Svea hovrätt 2015 anført att 6 kap. 13 § BrB måste ändras. I målet friades en 27-årig man som stod åtalad för att ha haft sex med en 13-årig flicka. För att bedöma om gärningspersonen varit oaktsam såg hovrätten på videoinspelningen från barnförhöret, och bedömde att målsägandens kropp var så välutvecklad att den motsvarade en kropp som kunde tillhöra en tonåring som passerat puberteten. Även flickans språk och ordval samt sätt att svara på frågor bedömdes men ansågs inte visa en sådan naivitet som gav gärningspersonen anledning att vara på sin vakt. I målet var det utrett att flickan hade berättat för mannen att hon rymt från ett omhändertagande, att hennes mamma slog henne och att hon ville låna en telefon för att ringa en kompis. Mot bakgrund av att uppgifter om skolgång och årsklass saknades ansågs inte omständigheterna ge gärningspersonen några misstanke om att hon var yngre än vad hennes kroppsutveckling och uppträdande visade.¹³⁴

Leijonhufvud har anført att domen är ett typexempel på att rättsväsendets kunskap om barns kroppsutveckling ligger efter i tiden. Om rätten påstår att en flicka ser ut som 15 år bara för att hon har bröst är det ett tecken på kunskapsbrist. Enligt Leijonhufvud leder den felaktiga utgångspunkten om barns kroppsutveckling till att regeln inte fungerar, och hon påpekar att lagstiftaren nog inte avsett att det skulle gå som i fallet.¹³⁵ Även

---

¹³¹ Aksglaede m.fl. 2009; Aksglaede m.fl. 2010.

¹³² Karolinska institutet, *Fler kemikalier i vardagen: barnen mest utsatta*.

¹³³ SOU 2016:42 s. 212 ff; Johansson (2012) s. 255.

¹³⁴ Svea hovrätts dom i mål nr B 7485-14 s. 3 f.

¹³⁵ *Experter förklarar fem våldtäktsdomar* (2016-02-28) Aftonbladet.

Alhem anser att lagen behöver förändras för att undvika otydligheter. Han menar dock att den 27-åriga mannen i målet borde kunnat fällas med nuvarande 6 kap. 13 § BrB, eftersom flickan hade vistats i hans lägenhet ett par dagar. Enligt honom har en person som kommer i närkontakt med ett barn lättare att göra en sådan bedömning som borde leda till en misstanke för den äldre personen om barnets ålder.¹³⁶

Ett annat mål som fått stor publicitet är kopplerimålet, som nämndes tidigare och som Hovrätten i Skåne och Blekinge avkunnade dom i den 18 februari 2011. Åtalet i målet avsåg tio män som anklagades för att ha sålt, köpt sex av och begått sexualbrott mot en 14-årig lätt förståndshandikappad flicka. Hovrätten anför inledningsvis att målsäganden inte varit personligt närvarande i hovrätten, vilket försvårar utredningen. Därefter slås fast att målsäganden haft sex med fyra av männen.¹³⁷ Enligt hovrätten gav målsägandens kroppsutveckling och utseende i övrigt, såsom framgått av videoupptagningarna av förhören under förundersökningen, i de förevisade fotona och i aktuell övervakningsfilm, inga tecken på att hon skulle ha varit yngre än 15 år. Vid ett ytligt betraktande ansågs istället flickan kunna vara åtminstone 16 eller 17 år.¹³⁸ Därför prövades om hennes uppträdande och omständigheterna i övrigt kunde ha väckt misstankar hos gärningspersonerna om att hon varit under 15 år. Vid vittnesförhör hade framkommit att det vid ett kort samtal med målsäganden fort blir tydligt att hon är mentalt sett yngre än hennes fysiska ålder. Hovrätten betvivlade inte att vittnena snabbt och enkelt kunde se det, men poängterade att frågan är om de tilltalade kunde ha gjort sådana iakttagelser. Enligt hovrätten hade målsäganden inte uppträtt annat än *synbarligen normalt* och inte heller hade kontakten mellan parterna varit särskilt komplicerad.¹³⁹ Hovrätten friade därför de som av tingsrätten dömts för våldtäkt mot barn, och dömde en man för koppleri och en annan man för köp av sexuell tjänst. Övriga tilltalade friades och många har förbluffats över målets utgång.¹⁴⁰

Snart efter domens meddelande skrev Leijonhufvud den kritiska debattartikeln, *HD bör ompröva sexdomen*. I den anför hon att politikerna har förstått att puberteten kommer tidigare än förr när det gäller att skydda barn mot alkohol och tobak. Legitimation måste kontrolleras så snart minsta osäkerhet om ålder finns och Leijonhufvud frågar sig därför

---

¹³⁶ *Experterna: lagen måste ändras för att skydda barn mot sexövergrepp* (2015-03-10) Metro.

¹³⁷ Hovrätten över och Skåne och Blekinges dom i mål nr B 2917-10 s. 26 ff.

¹³⁸ Ibid s. 28 f.

¹³⁹ Ibid s. 29 ff.

¹⁴⁰ Ibid s. 1 ff.

om inte reella krav även kan ställas vid sexualbrott.¹⁴¹ Hon vill att lagen ska kräva att gärningspersonen anstränger sig för att ta reda på barnets ålder för att kunna frias, till exempel genom att ha frågat om legitimation. Det ska inte vara tillräckligt att förhålla sig passiv.¹⁴² Även Sunnqvist, som satt med och dömde i kopplerimålet, har efter domen anfört att ett alternativt sätt att utforma lagstiftningen på är att ange att den som inte gjort rimliga ansträngningar för att förvissa sig om målsägandens ålder anses oaktsam.¹⁴³

4.2 Bevisvärigheter avseende kroppsutveckling

Förutom att det är problematiskt att domstolarnas utgångspunkter avseende barns kroppsutveckling skiljer sig åt, finns det även vissa bevisvärigheter kopplade till bedömningen av ett barns kroppsutveckling. I sexualmål mot barn under 15 år träffar domarna sällan barnet utan observerar det endast genom inspelade videoförhör som ägt rum med målsäganden eller foton på denne.¹⁴⁴ Det har visat sig vara svårt för domstolarna att bedöma ett barns kroppsutveckling genom att endast spela upp videoförhör och studera bilder. Om förhöret eller bilden dessutom har tagits en tid efter gärningen och det saknas utredning om målsägandens utseende vid brottstillfället blir uppgiften än svårare att utföra. I vissa fall har det medfört att domstolarna funnit att barnets utseende vid gärningstillfället inte blivit klarlagt. Utseendet vid polisförhör och liknande har inte bedömts kunna användas för att anse att gärningspersonen haft skälig anledning att anta att barnet inte uppnått åldersgränsen.¹⁴⁵

Sverige har upprepade gånger fått kritik från FN:s barnrättskommitté för att den svenska sexualbrottslagstiftningen inte ger barn över 15 år ett tillräckligt starkt skydd mot sexuell exploatering.¹⁴⁶ I Människohandelsutredningens betänkande konstateras att de brottsförebyggande myndigheterna ofta upplever det svårt att bevisa att gärningspersonen varit oaktsam, särskilt när brottet begåtts mot ett barn i åldern 15-17 år. Utredningen har funnit få domar avseende barn i denna åldersgrupp och enligt utredningen kan en orsak vara att åtal inte väcks.¹⁴⁷ Det brott som förekommer mest frekvent i åldersgruppen är

---

¹⁴¹ HD bör ompröva sexdomen (2011-02-27) SvD.

¹⁴² Experterna: lagen måste ändras för att skydda barn mot sexövergrepp (2015-03-10) Metro.

¹⁴³ Sunnqvist, *Koppleridomen och vilka bedömningar vi faktiskt gjorde* (2011-02-26).

¹⁴⁴ Johansson (2012) s. 221.

¹⁴⁵ SOU 2016:42 s. 225.

¹⁴⁶ FN:s barnrättskommittés rekommendationer CRC/C/SWE/CO/5.

¹⁴⁷ SOU 2016:42 s. 266.

köp av sexuell handling av barn, och när det gäller detta brott har den tilltalade och målsäganden ofta endast haft korta kontakter före det fysiska mötet. Det innebär att den tilltalade inte har några större möjligheter att bedöma målsägandens ålder innan gärningsfallet, vilket i sin tur innebär att bedömningen av vad den tilltalade hade skäligen anledning att tro kretsar kring barnets kroppsutveckling.¹⁴⁸

I en artikel från 2012 publicerad i Svensk Juristtidning anför universitetslektor Märta Johansson att tillämpningen av 6 kap. 13 § BrB kommit att innebära att barn ska ha en utvecklad kropp för att kunna uppfattas som yngre än den aktuella åldersgränsen. Eftersom kroppsutvecklingen kan variera avsevärt från barn till barn, mellan flickor och pojkar samt att barn kommer i puberteten i allt lägre åldrar riskerar vissa barn att få ett starkare skydd än andra barn. Johansson menar att skyddet är särskilt otillräckligt för de barn som utnyttjas genom koppleri och människohandel. Hon anför att bestämmelsen bör ha en differentierad tillämpning och anpassas efter det brott som är aktuellt i det enskilda fallet. Den nivå av aktsamhet som kan krävas borde bland annat skilja sig åt mellan våldtäkt mot barn och ersättning för sexuella handlingar, eftersom risktagandet i situationerna skiljer sig åt. I det förra fallet har gärningspersonen inte tvunget anledning att tro att handlingen är straffbar, eftersom en sådan frivillig sexuell handling med en person över 15 år är straffri. I det senare fallet är gärningspersonen däremot medveten om att handlingen är kriminaliserad och barnets underårighet utgör endast en faktor för svårare brottsrubricering. Ännu en anledning till att oaktsamhetsbedömningen bör variera är enligt Johansson att sanningshalten i den information som lämnas inte är densamma vid olika brott. I ett fall där båda parter önskar undvika uppmärksamhet är trovärdigheten av information ofta lägre, vilket är fallet för sexköp. Johansson påpekar dock att barn, även när gärningen är straffbelagd på grund av barns underårighet, kan ha haft anledning att lämna oriktiga uppgifter.¹⁴⁹

Till sammanhanget hör att den grad av oaktsamhet som krävs för ansvar skiljer sig åt mellan vissa andra brottstyper. Inte endast på det sätt att vissa straffbud kräver grov oaktsamhet och andra normal oaktsamhet, utan det finns också skillnader när det gäller normal oaktsamhet. Som exempel kan ett fall från HD från 1996 nämnas, där en bilist hade kört på en fotgängare på ett övergångsställe och skadat honom. Vid tillfället var det mörkt,

---

¹⁴⁸ SOU 2016:42 s. 235.

¹⁴⁹ Johansson (2012) s. 235 ff.

uppehållsväder, torr vägbanan, tät trafik och gatubelysningen tänd. För att dömas för vårdslöshet i trafik krävs enligt 1 § trafikbrottslagen (1951:649)¹⁵⁰ att vägtrafikant i väsentlig mån visat oaktsamhet, vari det i förarbetena anges att ett medvetet risktagande åsyftas.¹⁵¹ HD fann att bilisten brustit i uppmärksamhet men att hans oaktsamhet inte nådde upp till kravet i bestämmelsen. Det straffbara området i paragrafen om vållande till kroppsskada, 3 kap. 8 § BrB, har däremot inte inskränkts på samma sätt som i 1 § TBL, och åtalet för vållande till kroppsskada bifölls därför.¹⁵² Även regler som inte uttryckligen har ett krav på tröskel anses innehålla en sådan.¹⁵³

4.3 Övriga omständigheter

Om barnet har en kroppsutveckling som normalt förekommer hos den som klart passerat åldersgränsen ska inte ansvar utdömas enligt 6 kap. 13 § BrB, om omständigheterna i övrigt inte ger gärningspersonen anledning att vara på sin vakt. Vilka omständigheter som hör till övriga omständigheter anges inte i lagen eller förarbetena utan lämnas till domstolarna att avgöra. I Människohandelsutredningen konstateras att det finns ett flertal olika omständigheter som brukar beaktas som övriga omständigheter. Generellt läggs stor vikt vid målsägandens umgängeskrets och domstolarna synes i flera fall utgå från att ett barn är lika gammalt som dem som det umgås med. I ett fall från Hovrätten för Västra Sverige hade till exempel den tilltalade träffat den 13-åriga målsäganden genom en person som han kände mycket väl och visste var 12 år gammal. Mannen förmådde flickan att massera honom på olika delar av kroppen och härefter onanera åt honom, för vilket hon fick ersättning.¹⁵⁴ Hovrätten bedömde att det inte fanns något som talade för att gärningspersonen hade haft skälig anledning att anta att målsäganden varit äldre än hon var, utan istället att han haft anledning att anta att hon inte uppnått 15-årsgränsen. Det resulterade i att mannen dömdes för sexuellt övergrepp mot barn.¹⁵⁵ I mål B 1193-13, också från Hovrätten för Västra Sverige, togs i beaktande att gärningspersonen och målsäganden träffats för första gången i samband med en repetition inför ett luciafirande där personer i åldrarna 13-20 år varit närvarande. Enligt rätten kunde målsäganden uppfattas tillhöra

---

¹⁵⁰ Citeras TBL.

¹⁵¹ NJA II 1994 s. 736 f.

¹⁵² NJA 1996 s. 590.

¹⁵³ Se 3 kap. 6 § BrB.

¹⁵⁴ Uddevalla tingsrätts dom i mål nr B 782-09 s. 4 ff.

¹⁵⁵ Hovrätten för Västra Sveriges dom i mål nr B 3342-11 s. 4.

de äldre personerna i gruppen, vilket talade emot att gärningspersonen haft skälig anledning att anta att hon inte var 15 år.¹⁵⁶

En annan omständighet som ofta diskuteras är barnets skola och skolklass. Att gärningspersonen fått information om vilken skola målsäganden gått på eller att denne gått i högstadiet eller gymnasiet har i flera fall medfört, eller bidragit, till att gärningspersonen haft skälig anledning att anta att barnet varit underårigt.¹⁵⁷

När bedömningen av vad gärningspersonen insett eller haft skälig anledning att anta om målsägandens ålder görs är det inte endast uppgifter kring målsäganden som är viktiga, utan det är även viktigt att ta hänsyn till gärningspersonens egenskaper. Det har således i praxis förekommit att en gärningspersons funktionsnedsättning beaktats i bedömningen. I ett mål från Svea hovrätt tog till exempel domstolen hänsyn till att gärningspersonen hade ADHD och Aspergers syndrom, men fann att den långvariga och nära kontakt som parterna hade haft innan gärningen innebar att gärningspersonen åtminstone haft skälig anledning att anta att målsäganden varit under 15 år.¹⁵⁸

En annan omständighet som kan vara av relevans är gärningspersonens egen ålder, för bedömningen av gärningspersonens oaktsamhet. I ett fall befann sig en 13-årig målsäganden på en fest med okända äldre män där hon hade samlag med en 33-årig man. Mannen åtalades för våldtäkt mot barn men hävdade att han inte kände till att flickan var under 15 år. I polisförhör uppgav mannen dock att flickorna på festen såg ut att vara under 16 år, och att han tyckte att det var olämpligt att han var där. Hovrätten anförde att det var en mycket stor åldersskillnad mellan parterna och att det inte kunde konstateras att flickan hade en kroppsutveckling som normalt förekommer hos en 17- eller 18-årig kvinna. Domstolen fann sedan att gärningspersonen, som träffat målsäganden när hon var påverkad av alkohol och narkotika, med de krav som kan ställas på en man i trettioårsåldern hade all anledning att vara på sin vakt ifråga om hennes ålder. Att han talat med henne om åldern bedömdes inte vara ett allvarligt försök att förvissa sig om hennes ålder.¹⁵⁹ Det bör poängteras att det i andra fall ansetts svårare för en äldre person att bedöma en yngre persons ålder. Så var till exempel fallet för mannen P i kopplerifallet ovan.¹⁶⁰

---

¹⁵⁶ Hovrätten för Västra Sveriges dom i mål nr B 1193-13 s. 6.

¹⁵⁷ SOU 2016:42 s. 226 f.

¹⁵⁸ Svea hovrätts dom i mål nr B 10223-11 s. 10.

¹⁵⁹ Svea hovrätts dom i mål nr B 6166-10 s. 6.

¹⁶⁰ Se Hovrätten för Skåne och Blekinges dom i mål B 2917-10.

Andra faktorer som fått relevans för frågan om gärningspersonen varit oaktsam är den tilltalades tidigare brottslighet och om den tilltalade ställt frågor om barnets ålder.¹⁶¹

4.4 Bevisbörda och beviskrav för ålder

Såsom det gäller samtliga omständigheter som ska bevisas är det åklagaren som har bevisbördan för åldersrekvisitet. Frågan om beviskravet vid denna typ av stadganden är dock svår, motsvarande frågor uppkommer vid en tolkning av häleribestämmelserna. Enligt kammaråklagare Stina Sjöqvist är beviskravet i paragrafen relativt lågt ställt, skälig anledning att anta att någon inte uppnått en viss ålder. Om gärningspersonen varit medvetet eller omedvetet oaktsam i det lägger hon ingen större vikt vid, utan om det finns omständigheter som talar för att gärningspersonen borde ha haft något frågetecken kring målsägandens ålder väcks åtal. Om gärningspersonen varit medvetet eller omedvetet oaktsam är istället en fråga för domstolen och något som kan framföras av försvaret. För gärningen i sig uppger hon dock att det krävs att bevisningen är ställd bortom rimligt tvivel.¹⁶²

Sunnqvist är av en annan uppfattning och uppger att skälig anledning att anta-delen innebär en slags objektifierad bedömning. Omständigheterna, såsom målsägandens utseende, vad den tilltalade fått reda på om målsäganden, vad gärningspersonen visste om vilken skola och klass målsäganden gick i och liknande ska bevisas bortom rimligt tvivel.¹⁶³ Därefter ska det utifrån dessa omständigheter objektivt bedömas om gärningspersonen hade skälig anledning att anta att, det vill säga borde insett, att åldern var lägre.¹⁶⁴

Kammaråklagare Lena Körner uppger att beviskravet för skälig anledning att anta i 6 kap. 13 § BrB nog är något högre än för häleriförseelser och att det ur praktisk synvinkel är svårt att besvara var graden av culpa går. Svaret är beroende av målsägandens förmåga att uttrycka sig, hur målsäganden sett ut och betett sig, gärningspersonens tillförlitlighet, vem som är misstänkt etcetera. Det innebär att det i vissa fall kan ställas lägre, och i andra fall högre, krav på gärningspersonens oaktsamhet. Som exempel nämner Körner hovrättsfallet om den så kallade Gävleåklagaren, som förde en omfattande SMS-korrespondens med flera personer och dessutom hade sexuella förbindelser med unga flickor. Åklagaren

---

¹⁶¹ SOU 2016:42 s. 228 f.

¹⁶² Intervju med Stina Sjöqvist 5 maj 2017.

¹⁶³ Se Hovrätten för Skåne och Blekinges dom B 2917-10 s. 27 som anger att omständigheterna ska styrkas.

¹⁶⁴ Intervju med Martin Sunnqvist den 9 och 11 maj 2017.

åtalade den före detta åklagaren för bland annat två fall av sexuellt ofredande mot en flicka på 13-14 år (E). Enligt åtalet hade gärningspersonen dels berört flickans lår och pussat och kramat henne, dels ofredat henne med sms av sexuell innebörd. Svea hovrätt fann att åtalet skulle ogillas i första delen, eftersom det var oklart vad som faktiskt hänt. Angående SMS:en anfördes att den tilltalade hade hittat två flickors telefonnummer skrivna på ett broräcke, varefter han tagit kontakt med flickorna. Enligt domstolen utgjorde det faktum att numren stod på ett broräcke en varningssignal för att det var fråga om mycket unga flickor, och av fotografier framgick att flickorna såg ut som unga tonårsflickor. Målsägandens kompis hade dessutom i de inledande SMS:en uppgett att hon var 14 år, vilket bedömdes ha gett gärningspersonen anledning att fundera över om målsäganden (E) var lika gammal. Det sagda medförde att den tilltalade ansågs ha haft skälig anledning att anta att målsäganden var under 15 år gammal, samt att han borde ha vidtagit någon form av kontroll innan han inlät sig i en SMS-växling med sexuellt innehåll.¹⁶⁵

Enligt Körner verkar det som att väldigt höga krav ställdes i Gävlefallet att gärningspersonen hade en skyldighet att kontrollera åldern, medan inga krav alls ställdes i kopp-erifallet. Med andra ord ställdes det låga krav för att åklagaren skulle anses oaktsam.¹⁶⁶

I en dom från HD, meddelad den 13 april 2017, prövades om den av åklagaren åberopade bevisningen var tillräcklig för att fälla den åtalade för våldtäkt mot barn. Enligt åtalet hade den 19-åriga mannen haft samlag med en 14-årig flicka i sin bil och tvingat henne till detta. Det påstods att den tilltalade haft åtminstone skälig anledning att anta att flickan varit underårig. Den tilltalade förnekade gärningarna och hävdade att samlaget varit frivilligt och att flickan sagt att hon var 17 år. På grund av flickans psykiska hälsa kunde hon inte höras inför domstolen, utan hennes uppgifter lades istället fram genom uppspelning av tre videoinspelade barnförhör som ägt rum under förundersökningen. Det var visat att försvararen hade varit närvarande under två av förhören i ett intilliggande rum och kunnat ställa frågor till målsäganden. Enligt HD skulle dock förhören, trots att de genomförts på ett i huvudsak skickligt sätt och förhørsledaren undvikt att ställa ledande frågor, bedömas med särskild försiktighet. Detta eftersom försvararen endast i begränsad utsträckning ansågs ha kunnat följa upp det som sagts med frågor. Även med beaktande

---

¹⁶⁵ Svea hovrätts dom i mål nr B 6472-15.

¹⁶⁶ Intervju med Lena Körner den 16 maj 2017.

av flickans unga ålder konstaterade HD, efter att ha tagit del av förhören, att hennes berättelse är påfallande detaljfattig och kortfattad.¹⁶⁷ Det anges att det kan finnas naturliga förklaringar till bristerna, såsom att hon har ADHD och kontaktstörningar, men att följden ändå blir att utsagan är osäker. HD bedömer därför att hennes berättelse inte ger tillräckligt stöd för att hon har klargjort sin rätta ålder för den tilltalade och att det inte heller har framkommit någon annan omständighet som skulle ge *honom skäligen anledning att anta* att hon var underårig. Då hennes berättelse inte varit tydlig, anförs att det måste ställas relativt höga krav på styrkan hos den övriga bevisning som åberopats till stöd för åtalet. Inte heller den bevisningen bedömdes dock ge tillräckligt stöd för gärningspåståendena. Utgången av målet blev därför att beviskravet inte ansågs uppfyllt och att åtalet ogillades.¹⁶⁸

Körner har precis haft ett mål i Malmö tingsrätt, som bland annat rör grov våldtäkt mot barn.¹⁶⁹ I fallet påstår den tilltalade att han trott att flickan varit över 15 år, vilket tingsrätten kommer pröva. I fallet argumenterade Körner för att flickan uttalat sin riktiga ålder innan de träffats och sen att chattloggar efter träffen visar att han förstått att hon var under 15 år. Körner tog fram Gävledomen och anförde att man som gärningsperson har en skyldighet att fråga målsäganden. På grund av HD:s dom ovan, valde hon även att höra målsäganden i rätten. För att få en fällande dom vågade hon inte chansa. Hon poängterar dock att huruvida ett barn ska höras i domstolen varierar från person till person. Dessutom ställs det höga krav på alla runtomkring när barn medverkar i rättssalen. Hur utfallet i målet blir återstår att se, eftersom dom förväntas meddelas efter att denna uppsats har lämnats in.¹⁷⁰

4.5 Egna kommentarer

Som visat utgår en del domstolar från att omedveten oaktsamhet är tillräcklig för ansvar, medan andra utgår från att medveten oaktsamhet krävs. Att tolkningarna är olika innebär att tillämpningen inte är enhetlig, vilket drabbar såväl målsägande som den tilltalade. Omständigheten att barnets kroppsutveckling i nästan samtliga mål beaktas för frågan om

---

¹⁶⁷ Högsta domstolens dom i mål nr B 4648-16 s. 8.

¹⁶⁸ Ibid. s. 9.

¹⁶⁹ Malmö tingsrätt B 7039-16.

¹⁷⁰ Intervju med Lena Körner den 16 maj 2017.

gärningspersonens skuld borde ofta upplevas som integritetskränkande för offret. Dessutom finns det flera bevissvårigheter kopplade till omständigheten, vilket gör att lagstiftningen inte är effektiv. Barn medverkar sällan i domstol och om lång tid har gått mellan gärningen och rättegången kan det resultera i att domstolen inte anser att barnets kroppsutveckling och utseende vid gärningstillfället blivit utrett. Det kan leda till i att gärningspersonens invändning om att denne trots att barnet varit äldre inte kan motbevisas.

Idag ligger bevisbördan för att gärningspersonen haft skälig anledning att anta att offret varit underårigt på åklagaren. Beviskravet som ska uppnås är ungefär som för häleriförseelser och sen kan det graderas. Enligt förarbetena krävs en tämligen hög grad av oaktsamhet och vad som krävs för att nivån ska uppnås verkar i praktiken variera. I vissa fall, såsom i det så kallade Gävlefallet, ställs lägre krav för att gärningspersonen ska anses ha varit oaktsam. Samtidigt ställdes i princip inga krav i kopplerimålet. Om det ställs olika krav är det bra för offret, eftersom bedömningen blir situationsbaserad och hänsyn tas till gärningspersonens personliga egenskaper. Å andra sidan är det till nackdel för den tilltalade då han eller hon inte vet vad som förväntas av honom eller henne. Förutsebarheten blir då låg. Vad som krävs för att beviskravet ska uppnås är svårt att säga. HD:s senaste dom angående målsägandens utsaga som fällande bevisning innebär dock att barnförhör får minskad betydelse på grund av rättssäkerhetsgarantier, i form av att försvararen ska få ställa frågor. Så även när försvararen suttit med på två av tre förhör. Om försvaret inte får möjlighet att ställa frågor kan försvarsmöjligheten urholkas. Processen riskerar då att inte bli jämlik, vilket kan strida mot artikel 6 i EKMR.

5 Föreslagna förändringar

Vid utformningen av lagar och regler bör lagstiftaren vara medveten om att ändringar kan påverka den tilltalade och målsäganden på olika sätt. En ändring kan till exempel innebära att en bestämmelse blir mer tydlig och därmed mer förutsebar. Samtidigt kan målsägandens rättstrygghet påverkas av samma ändring i positiv eller negativ riktning. En mycket god förutsebarhet kan till exempel göra lagstiftningen ineffektiv och därmed försämra rättstryggheten. Det gäller också på motsatt vis. En mycket god rättstrygghet kan således försämra rättssäkerheten. Eftersom både rättssäkerheten och rättstryggheten är viktiga i ett gott rättssamhälle krävs en medvetenhet om att det är ett balansspel mellan de båda.¹⁷¹ I detta kapitel beskrivs utredningens lagförslag samt remissinstansernas åsikter därom, för att senare kunna diskutera om lagförslaget ökar rättssäkerheten och/eller rättstryggheten.

5.1 Lagförslag SOU 2016:42

I direktiven för Människohandelsutredningen anges bland annat att oaktsamhetsbestämmelsen i 6 kap. 13 § ska utvärderas. Skälen till att regeringen funnit att bestämmelsen behöver utredas är att den inte förändrats sedan dess tillkomst, samtidigt som sexualbrotten mot barn genomgått betydande förändringar i riktning mot ett starkare skydd för barn. Dessutom har det från många håll hävdats, särskilt från barnrättsorganisationer men också från allmänheten, att paragrafens tillämpningsområde blivit alltför begränsat. Det har resulterat i att köp av sexuell handling av barn istället lagförts som köp av sexuell tjänst.¹⁷²

Utredningen presenterade ett delbetänkande i juni 2016, i vilket det konstateras att det finns en osäkerhet om vilken typ av oaktsamhet som krävs för att en person ska fällas till ansvar. Dessutom skiljer sig domstolarnas oaktsamhetsbedömningar åt på så vis att samma och liknande omständigheter bedöms på olika sätt och särskilt stor variation förekommer kring barns kroppsutveckling. Mot denna bakgrund anser utredningen att bestämmelsen behöver förändras och förtydligas. Det har därvid övervägts om nivån för straffbarhet kan skärpas och sättas lägre än oaktsamhet genom införandet av ett strikt

---

¹⁷¹ Lambertz m.fl. (2009) s. 38.

¹⁷² Kommittédirektiv 2014:128 s. 319 f.

ansvar, ett presumtionsansvar eller genom ett krav på en kontrollskyldighet för gärningspersonen. Sådana krav bedöms dock vara för långtgående och till viss del i strid med grundläggande principer. Därför konstateras att oaktsamhet även fortsatt bör krävas.¹⁷³

I utredningen anges att Sverige genom olika internationella förpliktelser åtagit sig att skydda barn mot sexualbrott, vilket betyder att bestämmelsen inte får vara alltför snäv. För straffansvar ska det därför vara tillräckligt med omedveten oaktsamhet, vilket innebär att de tidigare förarbetsuttalandena om restriktivitet frångås. Ordalydelsen i paragrafen föreslås göras om så att det centrala rekviritet i paragrafen är *oaktsam* istället för *skälig anledning att anta*. Uppfattningen är att ändringen inte endast kommer leda till en mer enhetlig praxis utan även till fler fällande domar och en skärpning av kravet på gärningspersonens aktsamhet.¹⁷⁴

Den föreslagna lydelsen innebär att en allmän oaktsamhetsbedömning ska göras och att samtliga omständigheter vid gärningstillfället ska beaktas.¹⁷⁵ Det anges att en gärningsperson ska anses vara oaktsam om han eller hon misstänkt att barnet varit underårigt, eller åtminstone varit tveksam till det, och inte kontrollerat åldern (omedveten oaktsamhet). Även en gärningsperson som borde förstått barnets ålder ska anses vara oaktsam (omedveten oaktsamhet). För att bedöma om gärningspersonen varit omedvetet oaktsam ska först prövas vad denne kunnat göra för att komma till relevant insikt. I vissa fall antas omständigheterna kunna påkalla att gärningspersonen kontrollerar barnets ålder genom att fråga om legitimation eller ställa relevanta kontrollfrågor. Därefter ska undersökas om det kan krävas av den enskilda gärningspersonen att vidta åtgärden, vilket i de allra flesta lägen är fallet. Det lämnas till domstolarna att bedöma när kontrollåtgärder kan krävas.¹⁷⁶

I betänkandet konstaterar utredningen att barnets kroppsutveckling varit viktig för att bedöma gärningspersonens oaktsamhet men att användandet av den omständigheten är problematisk. Dels riskerar barn att få olika skydd på grund av variationer i pubertetsutveckling, dels kan bedömningen upplevas integritetskränkande för barnet. För att flytta fokus från barnets utseende poängteras därför att en helhetsbedömning av förhållandena vid gärningstillfället ska göras och att polis och åklagare bör ha det i åtanke i sitt arbete.¹⁷⁷

---

¹⁷³ SOU 2016:42 s. 18 ff och 277.

¹⁷⁴ Ibid. s. 286.

¹⁷⁵ Ibid. s. 300.

¹⁷⁶ Ibid. s. 301.

¹⁷⁷ Ibid. s. 276 ff.

I utredningen och författningskommentaren räknas ett flertal exempel på omständigheter upp som kan beaktas i oaktsamhetsbedömningen och hur dessa bör värderas. En omständighet som kan vara av betydelse är om gärningspersonen frågat efter barnets ålder. Om gärningspersonen inte överhuvudtaget vidtagit någon åtgärd för att kontrollera barnets ålder borde det typiskt sett tala för att han eller hon varit oaktsam. Andra omständigheter som kan leda till att gärningspersonen anses oaktsam är om denne haft kännedom om målsägandens skolgång, om det förekommit siffror i e-postadress eller profilnamn som kan härledas till barnets ålder samt om parterna fått kontakt på ett forum där det är vanligt att personer under en viss ålder förekommer. Det poängteras att exemplen är vägledande och att de inte uttömmande beskriver när en person är oaktsam.¹⁷⁸

5.2 Remissinstansernas mottagande

Människohandelsutredningens förslag har varit ute på remiss och bereds nu i Regeringskansliet.¹⁷⁹ Flera av remissinstanserna¹⁸⁰ är positiva till förslaget och välkomnar den nya utformningen av oaktsamhetskravet men ett par instanser, däribland Barnombudsmannen, ECPAT, Malmö kommun och Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att lagstiftaren bör skärpa kraven ytterligare på gärningspersonen genom införandet av ett strikt ansvar.¹⁸¹

5.2.1 Strikt ansvar och kroppsutveckling

Barnombudsmannen skriver i sitt remissvar att de delar utredningens bedömning om att oaktsamhetsbestämmelsen i 6 kap. 13 § BrB varken är rimlig eller ändamålsenlig. Barnombudsmannen ser därför positivt på att bestämmelsen setts över, men ser brister i förslaget. Det nya oaktsamhetsrequisitet anses inte i tillräcklig utsträckning stärka skyddet för de barn som utsätts för, eller riskerar att utsättas för, sexualbrott och medföra den skärpning i praxis som eftersträvas. Enligt Barnombudsmannen riskerar en allmän oaktsamhetsbedömning fortsatt leda till en otydlig och osäker rättstillämpning där barnets skyddsperspektiv inte står i balans till brottets allvar. Stark kritik riktas mot att barnets

---

¹⁷⁸ SOU 2016:42 s. 280 och 300 ff.

¹⁷⁹ Regeringens remiss.

¹⁸⁰ Se t.ex. Remissvar Åklagarmyndigheten s. 2, Remissvar Domstolsverket s. 1, Remissvar Polismyndigheten s. 3 och Remissvar Riksdagens ombudsmän s. 2.

¹⁸¹ Remissvar Barnombudsmannen s. 2; Remissvar ECPAT s. 1; Remissvar Malmö kommun s. 2 och Remissvar Stiftelsen Allmänna Barnhuset s. 2.

kroppsutveckling även framöver ska ingå som en del av den allmänna oaktsamhetsbedömningen. Att försöka fastställa ålder utifrån ett så kallat åldersadekvat utseende strider mot Barnkonventionens artikel 2 och 19, som föreskriver att alla barn har rätt till ett lika starkt rättsligt skydd oavsett kroppsutveckling. Mot denna bakgrund föreslår Barnombudsmannen att det bör föreligga ett strikt ansvar i förhållande till barnets ålder för alla brott i 6 kap. BrB. Ett sådant ansvar bedöms vara proportionerligt i förhållande till den kränkning ett sexualbrott mot ett barn innebär. Dessutom framförs att ett strikt ansvar är nödvändigt för att beivra brotten. I andra hand anför Barnombudsmannen att det bör föreligga ett strikt ansvar avseende barnets ålder när det gäller brottet köp av sexuell handling i 6 kap. 9 § BrB, eftersom praxis påvisat att brottet inte kan beivras genom ett krav på uppsåt eller oaktsamhet. För övriga brott föreslås istället att en hög kontrollskyldighet införs, som innebär att gärningspersonen alltid måste förvissa sig om barnets ålder. Ett sådant kontrollrequisit bedöms inte vara för långtgående sett till skyddsperspektivet.¹⁸²

Även ECPAT Sverige, som är en organisation som arbetar mot sexuell exploatering av barn, avstyrker en ny utformning av 6 kap. 13 § BrB på sätt som föreslagits.¹⁸³ I yttrandet framhålls att en skärpning av bestämmelsen är nödvändig, då nuvarande bestämmelse inte är ändamålsenlig. Liksom Barnombudsmannen bedöms dock den föreslagna ändringen vara otillräcklig. Enligt ECPAT måste barns rätt till skydd mot sexuella övergrepp och utnyttjande anses väga så tungt att det motiverar ett strikt ansvar för samtliga sexualbrott i 6 kap. BrB. Ett sådant ansvar bedöms inte heller strida mot centrala rättssäkerhetsprinciper i Europakonventionen. Vad gäller barns kroppsutveckling noterar ECPAT att Barnkonventionens artikel 2 ställer krav på att fullt pubertetsutvecklade barn behandlas på samma sätt som barn vars pubertetsutveckling inte har avslutats. Enligt organisationen innebär 6 kap. 13 § BrB att skyddet för barn inte är likvärdigt då barn som påbörjat sin pubertetsutveckling saknar skydd, vilket är helt oacceptabelt och innebär en kränkning av artikel 2 i Barnkonventionen. Att stor vikt läggs vid barnets kroppsutveckling innebär också att fokus flyttas från förövaren till barnet när det gäller frågan om ansvar.¹⁸⁴

---

¹⁸² Remissvar Barnombudsmannen s. 2, 5 f.

¹⁸³ Remissvar ECPAT s. 1.

¹⁸⁴ Ibid. s. 6 f.

I RFSL:s, riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter, remissyttrande framförs att utredningens förslag innebär att ett utrymme riskerar att kvarstå att även framöver ta hänsyn till målsägandens kroppsutveckling. Organisationen menar att det inte ska finnas någon som helst möjlighet att ta hänsyn till denna omständighet för att bedöma gärningspersonens skuld, varför en tydligare skrivning avseende kroppsutveckling i förarbetena till en lagändring efterlyses.¹⁸⁵

Det är inte första gången ett strikt ansvar föreslås gällande åldersrekvisitet. I tidigare lagstiftningsärenden som behandlat 6 kap. 13 § BrB har det framförts att strikt ansvar borde införas. Regeringen har då tagit ställning mot detta och anfört att ”*ett införande av straffrättsligt ansvar som är oberoende av uppsåt eller oaktsamhet, dvs. ett närmast strikt ansvar, strider mot grundläggande straffrättsliga principer och kan därför inte komma ifråga*”.¹⁸⁶

5.2.2 Tillstyrkande av förslag med komplettering

Fakultetsnämnden på Stockholm Universitets är en av alla de instanser som tillstyrker utredningens förslag till ändrad lydelse av 6 kap. 13 § BrB. Det tilläggs dock att utredningen hade behövt skriva mer om relationen mellan begreppsparen *normal oaktsamhet* – *grov oaktsamhet* och *medveten oaktsamhet* – *omedveten oaktsamhet*. Nämnden anför att en oaktsamhet som är medveten inte måste anses vara grov och att en omedveten oaktsamhet kan vara grov. Enligt nämnden hade begreppsparen behövt utvecklas i relation till det rekvisit som det här är fråga om, det vill säga oaktsamhetsrekvisitet. Dessutom hade mer behövt sägas om vilken grad av oaktsamhet som ska vara tillräcklig för ansvar.¹⁸⁷

5.2.3 Inte lagstiftarens uppgift

De finns också de remissinstanser som anser att någon lagändring överhuvudtaget inte bör genomföras. Genom att på det föreslagna sättet skärpa kravet på aktsamhet uppstår enligt Sveriges advokatsamfund en betydande risk för en brottspresumtion och att en förklaringsbörda hamnar på den tilltalade. Det innebär att den tilltalade antas vara skyldig till han eller hon bevisat motsatsen, vilket i sin tur skulle innebära att åklagaren ges en

---

¹⁸⁵ Remissvar RFSL s. 6.

¹⁸⁶ Prop. 2004/05:45 s. 113 f.

¹⁸⁷ Remissvar Stockholm universitet s. 4 f.

bevislättnad. En sådan konstruktion bedöms inte vara acceptabel från ett rättssäkerhetsperspektiv, eftersom åklagaren enligt grundläggande straffrättsliga principer har den fulla bevisbördan för att ett brott har begåtts. Advokatsamfundet betonar att 6 kap. 13 § BrB innebär att en oaktsamhetsregel finns och att ytterligare bevislättnader avseende den tilltalades uppsåt medför ökad risk för att oskyldiga personer döms. Enligt samfundet stämmer det förvisso att domstolarna gör alltför olika bedömningar av var gränsen för gärningspersonens oaktsamhet går, men menar ändå att det är domstolarnas uppgift att ansvara för att lika fall bedöms lika. Det är inte en uppgift för lagstiftaren.¹⁸⁸

5.3 Praktikers åsikter om lagförslaget

Kammaråklagare Sjöqvist anför att lagförslaget innebär att beviskravet ändras. En viss del av ansvaret kommer läggas på gärningspersonen att förvissa sig om en annan persons ålder om det är minsta osäkert, vilket blir en bevislättnad för åklagaren. Så är det annars inte i straffrätten, utan gärningspersonen behöver inte bevisa någonting. Lagförslaget innebär därmed en ovanlig juridisk tvist. Sjöqvist är av uppfattningen att lagförslaget är bra. Hon framför att frågan om gärningspersonen varit oaktsam ofta blir aktuell i mål om sexuella övergrepp via internet eller vid tillfälliga sexuella förbindelser. I sådana fall skulle förslaget kunna innebära att beviskravet tippas över så att gärningspersonen behöver förvissa sig om att barnet fyllt 15 år. Går det inte att styrka att gärningspersonen haft skälig anledning att anta måste istället visas att det varit fråga om våld, hot eller liknande för straffansvar, vilket ju är svårare.¹⁸⁹

Körner berättar att lagförslaget kan vara bra men att problematiken riskerar att kvarstå. När ska det krävas att gärningspersonen vidtagit åtgärder? Är det till exempel i vissa miljöer? Många barn lär sig hur de ska bete sig och agera på internet och de har svårt att förstå konsekvenserna av sitt handlande för att de är så unga. Det blir en svår gränsdragning om hur mycket den misstänkte ska kontrollera och hur mycket ansvar som ska läggas på målsäganden i olika situationer. Vidare är det en svår balansgång med exempel i förarbeten. Varje ärende är unikt och det går därför inte att täcka in alla tänkbara situationer. Det innebär att det blir schabloner på så vis att de omständigheter som anges i förarbetena

---

¹⁸⁸ Remissvar Sveriges advokatsamfund s. 3.

¹⁸⁹ Intervju med Stina Sjöqvist den 5 maj 2017.

kommer återopas från åklagare och försvar, och även om det inte är tänkt så blir de avgörande. Gärningspersonen kan då läsa sig till vad som krävs och hävda att han eller hon gjort som man ska. Samtidigt är det bra att få vägledning men enligt Körner borde det vara mer tydligt, vilket kan ske genom att lagstiftaren är tydligare i lagtexten.¹⁹⁰

5.4 Egna kommentarer

Det är naturligt att advokatsamfundet hävdar att lagförslaget innebär att det finns en stor risk för att det läggs en brottspresumtion på den tilltalade. Den nya bestämmelsen innebär att det ställs krav på den misstänkte och att den misstänkte i vissa fall måste försvara sig för att undgå en fällande dom. Han eller hon får följaktligen en förklaringsbörda på sig i de fall det finns en misstanke om åldern.

Att barnets kroppsutveckling även fortsättningsvis ska vara av betydelse, trots att utredningen konstaterar att omständigheten är problematisk, kan ifrågasättas. Samtidigt kan det antas att omständigheten inte får lika stor betydelse vid en prövning av omedveten oaktsamhet, som fallet är vid medveten oaktsamhet. Att omständigheten även fortsatt ska tillmätas betydelse är dock inte helt tillfredsställande ur ett rättstrygghetsperspektiv, eftersom den tidigare problematiken i viss mån kommer finnas kvar.

---

¹⁹⁰ Intervju med Lena Körner den 16 maj 2017.

6 Strikt ansvar i Sverige och utomlands

Eftersom det har framförts förslag på att ett strikt ansvar för 6 kap. 13 § BrB borde införas, finns det anledning att också utreda huruvida ett strikt ansvar kan införas i svensk rätt eller om det alltid måste uppställas ett krav på uppsåt eller oaktsamhet.¹⁹¹

6.1 Förenlighet med grundläggande svenska principer

Ansvar utan skuld, så kallat strikt ansvar, innebär att gärningspersonen anses skyldig till brott utan att uppsåt eller oaktsamhet förelegat. Ett sådant ansvar anses i doktrin strida mot konformitetsprincipen, vars huvudsakliga funktion ligger på lagstiftningsplanet.¹⁹² Enligt konformitetsprincipen krävs för straffrättsligt ansvar att gärningspersonen kunnat rätta sig efter lagen i bemärkelsen att han eller hon haft förmåga eller tillfälle, eller båda, att agera på så sätt lagen föreskriver. Förmåga att rätta sig efter lagen föreligger om den som utför en kriminaliserad gärning är förmögen att kontrollera sitt agerande. Så är till exempel inte fallet om personen är medvetlös eller agerar under sömn. Tillfälle att rätta sig efter lagen föreligger i sin tur om gärningspersonen förstår vad han eller hon gör.¹⁹³ Skuldprincipen är ett utflöde ur konformitetsprincipen, vilket innebär att den som handlat uppsåtligt eller av oaktsamhet anses ha kunnat följa lagen.¹⁹⁴ Att den omedvetet oaktsamme bedöms kunna följa lagen beror på att konformitetsprincipen också omfattar hypotetiska tillstånd. Den omedvetet oaktsamme skulle således ha kunnat följa lagen om han eller hon tänkt efter, varit uppmärksam, kontrollerat information eller liknande.¹⁹⁵

Straffansvar i form av uppsåt eller oaktsamhet ger grund för klander, eftersom konformitetsprincipen grundar sig på idén om moralisk klandervärdhet. Den som kunnat följa lagen men inte gjort det anses vara moraliskt klandervärd på grund av att denne inte i tillbörlig grad tagit hänsyn till medmänniskors och samhällets intressen.¹⁹⁶ En person som inte kunnat agera annorlunda än vad han eller hon faktiskt har gjort anses inte vara moraliskt klandervärd och att bestraffa denne anses orättfärdigt. När strikt ansvar aktualiseras är inget skuldkrav aktuellt, utan det är utan betydelse om personen kunnat rätta sig efter

---

¹⁹¹ Leijonhufvud m.fl. (2015) s. 87.

¹⁹² Asp m.fl. (2013) s. 365.

¹⁹³ Ibid. s. 271 ff.

¹⁹⁴ Ibid. s. 307.

¹⁹⁵ Ibid. s. 271, 314.

¹⁹⁶ Ibid. s. 283.

lagen eller inte. Det innebär att gärningen anses straffvärd utan att individen nödvändigtvis bedöms vara klandervärd.¹⁹⁷ Ett strikt ansvar i förhållande till omständigheterna barns underårighet skulle innebära att det inte spelar någon roll om gärningspersonen vet, eller borde känt till, hur gammal barnet är för att rekvisitet ska vara uppfyllt.

Som nämnt har regeringen i tidigare lagstiftningsärenden avseende 6 kap. 13 § BrB anfört att ett i närmast strikt ansvar för 6 kap. 13 § BrB inte kan komma ifråga på grund av grundläggande straffrättsliga principer. Det får närmast förstås som syftande på skuld- och konformitetsprincipen. I ett senare lagstiftningsärende, avseende det straffrättsliga arbetsmiljöområdet, har regeringen å andra sidan anfört att strikt ansvar inom straffrätten endast kan vara försvarbart ur rättssäkerhetssynpunkt om ”*överträdelser på området inte kan beivras genom krav på uppsåt eller oaktsamhet*”.¹⁹⁸ Bestämmelser om strikt ansvar har aldrig införts på straffrättens område och utgångspunkten är därför fortsättningsvis att uppsåt eller oaktsamhet krävs för att hållas straffrättsligt ansvarig. I sammanhanget bör dock nämnas att det för yttrandefrihetsbrott tillämpas en så kallad uppsåtspresumtion som i praktiken liknar ett strikt ansvar. Den ansvarige för yttrandefrihetsbrott presumeras enligt 6 kap. yttrandefrihetsgrundlagen¹⁹⁹ ha haft kännedom om innehållet i framställningen och att denne har medgett att det skulle offentliggöras.²⁰⁰

Även om ett strikt ansvar skulle vara förenligt med konformitetsprincipen får det inte strida mot legalitetsprincipen och effektivitetsprincipen. Legalitetsprincipen stadgas i 1 kap. 1 § BrB och innebär att en regel ska vara entydig och klar. Av effektivitetsprincipen följer att ett straffbud ska vara ett effektivt medel för att motverka det oönskade beteendet.²⁰¹ Barnombudsmannen har i sitt remissyttrande angett att ett strikt ansvar för brottet köp av sexuell handling av barn är förenligt med samtliga principer. Dessutom anges att få personer fälls för brottet idag, varför även uttalandet om att strikt ansvar endast får aktualiseras om brottet inte kan beivras genom uppsåt eller oaktsamhet borde vara uppfyllt.²⁰²

Det skulle kunna tänkas att ett strikt ansvar strider mot den tilltalades rättigheter i artikel 6 om en rättvis rättegång och oskuldspresumtionen i Europakonventionen. Enligt oskuldspresumtionen ska den tilltalade bli behandlad som oskyldig till dess att motsatsen

---

¹⁹⁷ Johansson (2012) s. 223 f.

¹⁹⁸ Prop. 2012/13:143 s. 47 f.

¹⁹⁹ Citeras YGL.

²⁰⁰ Asp m.fl. (2013) s. 365.

²⁰¹ Remissvar Barnombudsmannen s. 7.

²⁰² Ibid.

är bevisad och rätten till en rättvis rättegång innebär bland annat att gärningspersonen ska få ställa frågor till målsäganden. Något förbud mot ansvar oberoende av uppsåt eller oaktsamhet finns dock inte i konventionen.²⁰³ Inte heller har Europadomstolen slagit fast att det skulle vara oförenligt med konventionen, utan konstaterat att ett strikt ansvar för omständigheten ålder vid våldtäkt mot barn är förenligt med artikel 6.²⁰⁴

Kammaråklagare Körner anför att ett strikt ansvar hade varit mycket bättre ur ett barnperspektiv, eftersom det hade inneburit ett större skydd. Det är den vuxne som ska ta ansvar men idag blir det istället ett skuldbeläggande av barnet för det kunde ju låtit bli och inte utmanat och agerat på det sätt som skett. Körner ifrågasätter resonemangen om att gärningspersonen ska skyddas när det sker på bekostnad av unga människor som far illa. Ett strikt ansvar skulle innebära att högre krav ställs på gärningspersonen och en rimlig gräns för det skulle kunna vara 13 år. Enligt Körner behöver även gärningspersonerna ett strikt ansvar. De behöver sina ramar för att förstå att det är olagligt. Nu kan de istället fria sig själva genom att skylla på offret och det gör inte dem till bättre människor. Gärningspersonen gör fel och då ska han eller hon också ta sitt ansvar och gå vidare och bearbeta situationen.²⁰⁵

6.2 Strikt ansvar i andra länder

Att tillämpa ett strikt ansvar bedöms inte vara främmande i andra länder. I Storbritannien regleras sexualbrotten i *the Sexual Offences Act 2003* (SOA 2003). Fram till SOA 2003 infördes fanns ingen fast ålder under vilken ett barn ansågs oförmögen att ge sitt samtycke till sexuella handlingar. Det innebar att det i varje enskilt fall fick prövas om barnet hade förstått sin situation och om det varit kapabelt att bestämma sig. Detta kritiserades för sin brist på tydlighet och för sitt missförstånd om barns förståelse. Det sades att många barn förstår vad den fysiska handlingen sex är utan att förstå dess känslomässiga konsekvenser. För att ge barn ett absolut skydd infördes därför i SOA 2003 en åldersgräns på 13 år, under vilken barn inte kan samtycka till sexuella handlingar.²⁰⁶

I SOA 2003 kriminaliseras samma typer av gärningar mot alla barn under 18 år men brotten finns i olika bestämmelser. Kravet på gärningspersonens insikt i förhållande till

---

²⁰³ Asp m.fl. (2013) s. 365.

²⁰⁴ *G v. The United Kingdom* no. 37334/08 p. 26-30.

²⁰⁵ Intervju med Lena Körner den 16 maj 2016.

²⁰⁶ Hoyano & Keenan (2007) s. 193 f.

barnets ålder varierar med anledning av hur gammalt barnet är. Vilken bestämmelse som ska tillämpas beror därför på om barnet är under 13, 16 eller 18 år. För brott mot barn under 13 år gäller ett strikt ansvar. Mot barn under 16 år gäller istället ett oaktsamhetskrav likt det i 6 kap. 13 § BrB. Det stadgas att en gärningsperson inte ska dömas till ansvar om denne inte haft *rimlig anledning att anta* att barnet varit underårigt.²⁰⁷ Huruvida en tro är rimlig eller inte är en sakfråga och avgörs i domstol. När det gäller brott mot barn under 18 krävs istället att gärningspersonen intagit en särskild ställning i relation till offret för att brott ska vara förövat, en så kallad *position of trust*.²⁰⁸

Att ett strikt ansvar tillämpas innebär att en person kan straffas även om denne haft rimlig anledning att tro att barn varit äldre än 13 år. Det innebär också att en person kan straffas utan att ha handlat klandervärt. Argumenten för det strikta ansvaret är bland annat att många brott är skadliga för allmänheten och att det är svårt att bevisa det subjektiva elementet, vilket gör att många brott utan ett strikt ansvar hade varit olösta och lagstiftningen ineffektiv.²⁰⁹ Det strikta ansvaret är dock inte okontroversiellt. Argumenten mot det strikta ansvaret är bland annat att det inte är anledning nog att beröva den tilltalade dennes skyddsåtgärder bara för att det är svårt att bevisa gärningspersonens uppsåt eller oaktsamhet. Kritikerna menar även att det inte går att förlita sig på att Åklagarmyndigheten inte kommer väcka åtal när ett brott för strikt ansvar skulle vara uppenbart orättvist, eftersom det inte finns en garanti för att åklagare kommer visa sunt förnuft. Skälen mot ett strikt ansvar har dock inte övertygat lagstiftaren och i praxis har ansvarsformen bedömts vara förenlig med den tilltalades rättigheter.²¹⁰

Även Kanada har uttryckliga regler om ålder. Den kanadensiska rätten bygger på både common law och civil law och sexualbrotten återfinns i *the Criminal Code part V*.²¹¹ I landet tillämpas ett system där strikt ansvar kombineras med allmänna principer för ansvar.²¹² Åklagaren behöver inte bevisa att gärningspersonen haft uppsåt eller oaktsamhet men försvaret har möjlighet till ett så kallat *good faith-försvar*. Det innebär att den tilltalade måste visa att han eller hon handlat i god tro för att undvika straffansvar. Vid åtal för sexualbrott mot barn som har en åldersgräns på 16 år kan gärningspersonen använda att han eller hon trott att barnet varit 16 år eller äldre, såvida han eller hon vidtagit

---

²⁰⁷ SOA section 5.

²⁰⁸ Card & Molloy (2016) s. 320.

²⁰⁹ Ibid. s. 143 f.

²¹⁰ Ibid. s. 123 f.

²¹¹ SOU 2016:60 s. 173.

²¹² Levenson (1993) s. 432 och 442 f.

alla rimliga åtgärder för att fastställa barnets ålder. Motsvarande gäller för brott som har en åldersgräns på 18 år. I vissa fall kan den tilltalade invända att samtycke förelåg, men även en sådan invändning kräver att gärningspersonen vidtagit alla rimliga steg för att fastställa offrets ålder.²¹³ Begreppet rimliga steg definieras i domstolspraxis.²¹⁴

Det kanadensiska systemet innebär att behovet av att lagföra brott som har begåtts men som är svåra att bevisa balanseras mot risken att en oskyldig gärningsperson döms. Tillvägagångssättet har visat sig varit framgångsrikt. En studie visar bland annat att möjligheten till ett good-faith försvar inte på ett otillbörligt sätt belastar rättegången.²¹⁵

Inte endast utom Europa tillämpas ett strikt ansvar för åldersrekvisitet. Enligt nederländsk rätt krävs inte, för de flesta sexualbrott, att gärningspersonen haft uppsåt eller visat oaktsamhet avseende barnets ålder. En gärningsperson kan alltså fällas till ansvar även i fall då barnet till exempel ljugit om sin ålder men faktiskt varit under en viss ålder.²¹⁶

6.3 Egna kommentarer

Ett strikt ansvar innebär att det inte behövs några bevis för den tilltalades skuld, på grund av den lagstadgade presumptionen att gärningspersonen har agerat klandervärdt. Ett strikt ansvar gynnar rättstryggheten i form av en mer effektiv lagföring, och kan innebära att den allmänna avskräckningseffekten ökar. Det sker dock på bekostnad av rättssäkerheten och risken för felaktiga domar ökar. Det kan emellertid tänkas att ett strikt ansvar även påverkar rättssäkerheten i positiv riktning, eftersom det blir förutsebart vad som gäller och lika fall behandlas på samma sätt. Det kanadensiska systemet kan till viss mån upplevas stå i strid med grundläggande principer i brottmål om att åklagaren har att styrka gärningspersonens skuld. Enligt min mening brister det dock inte nödvändigtvis i rättssäkerheten att en omvänd bevisbörda tillämpas. Gärningspersonen kan antas vara den som bäst har möjlighet att bevisa vilka åtgärder denne vidtagit och han eller hon kommer inte dömas utan att ha möjlighet att invända att denne vidtagit tillräckliga åtgärder. I vissa fall kan det, som Körner uppgett, dessutom vara motiverat att rättstryggheten är större än rättssäkerheten.

---

²¹³ Criminal Code Part V subsection 150 (4-6).

²¹⁴ Hoyano & Keenan (2007) s. 210 f.

²¹⁵ Levenson (1993) s. 443 och 449.

²¹⁶ SOU 2016:42 s. 260.

7 Analys

Syftet med denna uppsats är som nämnt att granska utredningens förslag gällande 6 kap. 13 § BrB. För att ett sexualbrott ska föreligga krävs dels att rekvisiten i en bestämmelse uppfylls, dels att rekvisiten täcks av den tilltalades skuld. Analysen nedan följer uppsatsens frågeställningar, och fokuserar således på brottets subjektiva sida.

7.1 Oaktsamhetsansvaret idag

Att skydda barn mot sexuella övergrepp anses idag vara en viktig uppgift för samhället. Ett barns ålder är av stor betydelse för hur starkt skyddet är och 6 kap. 13 § BrB är därför viktig. Den är av avgörande betydelse för vad som anses straffbart och icke straffbart. I bestämmelsen stadgas att gärningspersonen inte behöver ha insett men att denne ska ha haft skäligen anledning att anta att barnet varit underårigt för att åldersrekvisitet ska uppfyllas. Regleringen innebär att kravet på uppsåt har tagits bort i förhållande till ett barns ålder, medan det för övriga rekvisit fortfarande krävs uppsåt. Lagstiftaren har därmed markerat att barns rätt till skydd berättigar ett avsteg från huvudregeln om uppsåt. Kravet på skuld, i form av både uppsåt och oaktsamhet, utgör dock ett skydd för den tilltalade. I regeln balanseras således två syften. Den avser dels att skydda barn som utsätts eller riskerar utsättas för sexualbrott, dels de personer som är misstänkta för brott.

Som framgått är det idag inte klart vilken typ av oaktsamhet som omfattas av bestämmelsen. Uttrycket skäligen anledning att anta tyder på att det inte krävs någon särskild form av oaktsamhet, utan att omedveten oaktsamhet omfattas. Förarbetena däremot anger att bestämmelsen ska tillämpas med stor försiktighet och att en tämligen hög grad av oaktsamhet krävs. Enligt Sunnqvist hade förarbetena passat bättre med ett krav på *borde ha insett* eller kanske *grov oaktsamhet*, medan lydelsen hade passat bättre med ett krav på en mindre restriktiv tillämpning. När ett brott föreskriver grov oaktsamhet eller att gärningspersonen borde ha insett något åsyftas oftast medveten oaktsamhet, eftersom den medvetet oaktsamme tagit ett större risktagande och därmed varit mer klandervärd. I praxis har motstridigheten medfört att såväl fall av medveten som omedveten oaktsamhet påträffats. Följaktligen kan det konstateras att rättsläget är oklart gällande vilken typ av oaktsamhet som är tillräcklig för ansvar. Det framgår inte vad som krävs för att en fällande dom ska kunna meddelas och därmed kan slutsatsen dras att gällande rättsordning inte tillförsäkrar den tilltalade en förutsebar rättsprocess.

Det bör poängteras att en tämligen hög grad av oaktsamhet inte är detsamma som ett krav på en grov oaktsamhet. Det är få straffbud som kräver grov oaktsamhet, vållande till annans död är en sådan bestämmelse. Johansson har anfört att förarbetsuttalandena ska förstås i ljuset av att paragrafen omfattar både grov och ringa oaktsamhet. Jag tolkar hennes uttalande som att rättstillämpningen ska vara restriktiv i ringa fall. Det sagda borde därför innebära att den lägsta ansvarsform som idag avses i bestämmelsen, som riktlinje, är grov omedveten oaktsamhet. Samtidigt framgår av praxis att var gränsen för culpa går varierar från fall till fall. Ur ett rättstrygghetsperspektiv är det att föredra att bestämmelsen också omfattar omedveten oaktsamhet, eftersom skyddet då omfattar fler situationer. Att graden av culpa varierar är också positivt för barnet, dock inte för den tilltalade eftersom denne inte vet vad som krävs av honom eller henne.

Förarbetena anger att ansvar inte ska utdömas om barnet har en kroppsutveckling som är naturlig för den som klart passerat åldersgränsen, förutsatt att omständigheterna i övrigt inte ger gärningspersonen anledning att vara på sin vakt. Barns kroppsutveckling är en omständighet som ofta diskuteras av domstolarna. Att hänsyn tas till denna omständighet innebär dock att bestämmelsens skydd varierar. Vikt läggs vid offret när straffrätten egentligen ska handla om gärningen och gärningspersonen. För inte så långesedan var det mycket diskussioner om hur offret betedde sig och vad gärningspersonen kunde förvänta sig på grund av agerandet. I mål avseende vuxna anses det idag inte höra hemma i en rättsprocess att offrets utseende bedöms och att denne får frågor om sin klädsel. Ändå är det sådana omständigheter som får betydelse gällande barn. Som framgått av kapitel fyra varierar puberteten mellan barn och den inträder dessutom tidigare än förr. Att bedöma ett barns utseende kan därför vara mycket svårt. I förlängningen blir barnets skydd avhängigt den enskilde bedömarens kunskaper om barns kroppsutveckling, sexualitet och beteende. Med tanke på att gärningspersonens ålder ibland beaktats i förhållande till möjligheten att bedöma ett barns underårighet kan det antas att också bedömarens ålder inverkar på målets utgång. Problematiken blir särskilt synbar i fall då kontakten mellan parterna är begränsad innan mötet, som i sexköpssituationer, eftersom barnets kroppsutveckling då ofta är den enda omständighet som domstolen har att beakta. Det sagda innebär ett minskat skydd för barn och att det avgörande blir domstolarnas ganska okvalificerade bedömningar. Det resulterar i att barnens skydd i det närmsta blir illusoriskt, vilket inte heller är förutsebart för den tilltalade.

Utifrån vad som ovan sagts kan slutsatsen dras att gällande rättsordning inte tillförsäkrar enskilda en förutsebar rättsprocess. Ur ett rättssäkerhetsperspektiv är det av vikt att lika fall behandlas lika samt att det är tydligt vilka krav som ställs på den enskilde. Även effektivitetsaspekten talar för att lagstiftningen behöver förändras. Bedömarens erfarenheter och kunskaper blir avgörande för vilka som får skydd och en tilltalad kan idag hävda att han trots att målsäganden varit över 15 år. I takt med att åldern då puberteten inträder sjunker, innebär det att lagstiftningen riskerar att bli verkningslös. Fler personer riskerar att gå fria, vilket kan få stora negativa konsekvenser för allmänhetens förtroende för rättsväsendet. Lagstiftarens arbete är att skapa tydliga och förutsebara lagar, som domstolarna sedan ska tillämpa på ett enhetligt och förutsebart sätt. Som visat har domstolarna inte tagit sitt ansvar att skapa gemensamma kriterier för tillämpningen, vilket innebär att en förändring borde ske genom lagstiftning.

7.2 Lagförslagets konsekvenser utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv och utifrån ett rättstrygghetsperspektiv

Om det blir så att lagförslaget införs skulle det bli tydligt att det är tillräckligt för ansvar att gärningspersonen varit omedvetet oaktsam avseende barnets ålder, det vill säga att det blir tillräckligt att han eller hon borde ha förstått att barnet var underårigt. Det föreslås att det centrala rekviritet i bestämmelsen byts ut mot begreppet *oaktsam*, och att de tidigare förarbetsuttalandena frångås. Tanken är att en allmän oaktsamhetsbedömning ska göras, vari samtliga föreliggande omständigheter vid gärningstillfället ska beaktas. Det faktum att omedveten oaktsamhet ska vara tillräckligt för ansvar innebär att fler domstolar kommer pröva om gärningspersonen varit omedvetet oaktsam. Det är positivt för såväl rättssäkerheten som rättstryggheten eftersom skyddet utvidgas och blir mer enhetligt.

Det kan ifrågasättas i vilken mån lagförslaget ökar förutsebarheten för den tilltalade. I utredningen ges ett antal exempel på omständigheter som kan få betydelse för den tilltalades oaktsamhet och hur de bör värderas. Väl motiverade förarbeten kan enligt svensk rättstradition vara ett viktigt komplement till lagen när lagen ger lite vägledning. Samtidigt sägs inte mycket om vilken *grad*, det vill säga avvikelser från det aktsamma, som ska vara tillräckligt för ansvar. Det anges endast att området ska vara vidare än tidigare. Vilket krav på tröskel som gäller kommer därför få utkristallisera sig i praxis. Med hänsyn till Erenius uttalande om att inte vilken obetydlig avvikelse som helst är tillräckligt för ansvar

borde det åtminstone stå klart att en ganska stor avvikelse från aktsamhetsstandarden krävs. Det lär därför troligen inte vara tillräckligt med ringa omedveten oaktsamhet. Därmed kan konstateras att lagförslaget till viss del innebär att förutsebarheten för den tilltalade ökar.

Enligt utredningen kommer lagändringen leda till fler fällande domar. Det bör poängteras att fler fällande domar inte alltid är något positivt. Om förändringen innebär en försämrad rättssäkerhet kan det istället vara negativt med fler fällande domar, eftersom den tilltalades intresse av en förutsebar och enhetlig lagstiftning då inte tillvaratas. I ett sådant fall uppstår en ojämn balans mellan rättstryggheten och rättssäkerheten, vilket inte är eftersträvansvärt i ett gott rättssamhälle. Huruvida den nya lagstiftningen faktiskt kommer leda till fler fällande domar är svårt att uttala sig om genom att tillämpa den föreslagna bestämmelsen på en tidigare friande dom. Resultatet blir beroende av om den ursprungliga domstolen har gjort ”rätt” värdering och bedömning av de enskilda utsagorna från gärningspersonen och målsäganden. Så länge inte allt sex är förbjudet (vilket skulle vara orimligt), eller ett strikt ansvar gäller, uppkommer individuella bedömningsfrågor för domstolen och därför kan en felaktig bedömning ha gjorts. Av domar av aktuellt slag framgår till exempel sällan vad det är i ett barns utseende som gör att detta ser ut att vara äldre eller yngre ut än en viss ålder och det blir därför svårt att kritisera en friande dom. Det går dock att analysera lagstiftningens effektivitet genom ett hypotetiskt fall. Antag att en flicka rymmer från svåra hemförhållanden. Hennes mamma är alkoholiserad och hennes pappa är försvunnen. Flickan tar sig till en annan ort och har där inte så stora möjligheter att hitta ett annat boende. Hon sätter sig därför på en parkbänk utanför ett lägenhetskomples och träffar en man som hon pratar med. Flickan är 13 år gammal och har kommit i puberteten och ser ut att vara äldre ut än 15 år. För mannen, som är dubbelt så gammal som henne själv, berättar hon att hon är på rymmen, att hennes mamma slår henne, att hon inte har några pengar eller telefon och att hon är hungrig. Flickan har ett dåligt konsekvenstänk och följer med mannen upp i hans lägenhet, där åtminstone ett samlag äger rum. Han åtalas för våldtäkt mot barn men menar att han trott att flickan varit 16-17 år gammal. Både flickan och mannen uppger att de inte talat om varandras ålder.²¹⁷

Enligt lagförslaget ska barnets kroppsutveckling och mentala mognad tillmätas betydelse i bedömningen och det ska även beaktas att barn utvecklas i olika takt. Om annan

---

²¹⁷ Fallet är baserat på Svea hovrätts dom i mål nr B 7485-14 som omnämns i kap. 1.1 och 4.1.

bevisning än kroppsutveckling saknas ska ansvar inte utdömas om barnet inte passerat åldersgränsen med flera år. Flickan i det hypotetiska målet har inte varit närvarande i rättsalen men deltagit i tre barnförhör på en timme vardera. Andra omständigheter som kan vara av betydelse för gärningspersonens oaktsamhet är att förhållandena i det enskilda fallet kan vara sådana att gärningspersonen måste vidta åtgärder. Om omständigheterna inneburit att gärningspersonen borde varit på sin vakt och han eller hon inte vidtagit någon kontrollåtgärd borde det således tala för att tillräcklig aktsamhet inte föreligger. Vidare borde en gärningsperson inte med ansvarsbefriande verkan kunna hävda att han eller hon trots att barnet fyllt 15 år om denne har vetskap om skola/klass. Det sammanhang parterna kommit i kontakt med varandra i kan också väcka misstankar hos gärningspersonen.

Lagförslaget innebär att beviskravet kastas om och att större krav kan ställas på gärningspersonen för att han eller hon ska anses ha varit aktsam. Det införs i och för sig inte en kontrollskyldighet för gärningspersonen i alla lägen, men ganska snart det blivit minsta osäkert om åldern. Det innebär till viss del att Leijonhufvuds förslag om att gärningspersonen ska ha varit aktiv för att undgå ansvar går igenom, eftersom det i vissa fall kan krävas att gärningspersonen ber målsäganden om legitimation eller ställer kontrollfrågor om åldern. Bevisföringen för åklagaren blir på så vis lättare, då denne inte bär hela bördan. Det kan i sin tur leda till att fler åtal väcks, vilket ökar chansen för fler fällande domar. I modellfallet har flickan en kroppsutveckling och mognad som tyder på att hon är äldre än 15 år. Det saknas uppgifter om skola och klass och i rättsfallet som modellfallet bygger på ansågs det faktum att flickan rymt, att hennes mamma slog henne och att hon inte hade telefon eller pengar inte väcka misstankar om att hon var underårig. Förklaringsbördan går över på den tilltalade så snart det finns misstankar om barnets ålder. Det faktum att flickan vistats i lägenheten ett par dagar innebär att gärningspersonen har kommit i närkontakt med flickan, och det borde innebära en större möjlighet att göra en sådan bedömning som leder till varningssignaler. Min uppfattning är att om gärningspersonen i ett sådant fall inte vidtagit åtgärder för att kontrollera barnets ålder borde det, enligt den nya lagstiftningen, tala för att denne varit oaktsam.

Slutsatsen kan därmed dras att lagförslaget kan ha en positiv inverkan på den tilltalades rättssäkerhet och på målsägandens rättstrygghet. Samtidigt riskerar problematiken att kvarstå. Barnets kroppsutveckling ska även fortsättningsvis beaktas och det blir en svår balansgång angående när och hur mycket ansvar som ska läggas på den tilltalade

respektive målsäganden. Det innebär att förutsebarheten för såväl den tilltalade som målsäganden förblir låg. Dessutom riskerar exemplen i förarbetena att bli schabloner, eftersom åklagare och försvar kommer att åberopa dem. Gärningspersonen kan då hävda att denne gjort som man ska och skyddet urholkas, vilket försämrar rättstryggheten.

7.3 Strikt ansvar och andra alternativa förändringar

Som konstaterats står det klart att bestämmelsen ur såväl ett rättssäkerhets- som rättstrygghetsperspektiv behöver förändras. Det är osäkert vilken typ av oaktsamhet som är tillräcklig för ansvar och samma omständigheter bedöms på olika sätt. På grund av de bevissvårigheter som är kopplade till ett barns kroppsutveckling, som kvarstår med lagförslaget, riskerar även gärningspersonens invändning att han trots att barnet varit äldre att inte kunna motbevisas. Det kan ifrågasättas om det överhuvudtaget är rimligt att en gärningsperson ska komma undan genom att hävda att denne trots att barnet varit äldre. Lagstiftningen kan förändras på ett flertal olika sätt, förutom på det sätt utredningen föreslagit. Mot bakgrund av den historiska tillämpningen av 6 kap. 13 § BrB kan inledningsvis konstateras att oaktsamhetsansvaret inte bör bytas ut mot ett uppsåtskrav ur ett rättstrygghetsperspektiv, eftersom bevissvårigheterna då skulle öka.

Som framgått i kapitel tre och sex är utgångspunkten att uppsåt eller oaktsamhet krävs för ansvar. Under senare år har det från framförallt remissinstanser hävdats att ett strikt ansvar bör införas för 6 kap. 13 § BrB. Enligt regeringen skulle dock en sådan åtgärd strida mot grundläggande straffrättsliga principer. Eftersom någon ytterligare motivering inte gavs får det närmast förstås som stridande mot skuldprincipen och konformitetsprincipen. Regeringens bedömning kan därmed sägas innebära att den tilltalades rättssäkerhet bedömts vara viktigare och starkare än den enskildes rättstrygghet. Mot bakgrund av regeringens senare uttalande i propositionen avseende straffrättsligt ansvar för arbetsmiljöområdet verkar det dock finnas ett visst utrymme för strikt ansvar, om än det aldrig har införts i lagtext. I verkligheten tillämpas dock, enligt min uppfattning, ett strikt ansvar i 6 kap. 13 § BrB för barn som är väldigt unga. Avsikten är att 6 kap. 13 § BrB ska tillämpas i gränsfallen och när barnet är väldigt ungt kan gärningspersonen inte rimligen hävda att han eller hon trots att barnet varit äldre än 15, eller i förekommande fall 18 år. Att i lagtext tillämpa ett strikt ansvar i begränsade former avseende åldersrekvisitet har inte bedömts vara främmande i andra länder. Inte heller har det ansetts strida mot centrala rättssäkerhetsgarantier för den tilltalade i Europakonventionen.

För barn skulle ett strikt ansvar i 6 kap. 13 § BrB vara fördelaktigt. Det skulle innebära att omständigheter hänförliga till barnet blir utan betydelse, såsom barnets kroppsutveckling och umgängeskrets. På så vis skulle fokus förflyttas från barnet till gärningen och flera bevissvårigheter försvinna. Barn medverkar sällan i domstol, vilket försvårar domstolarnas bedömningar i dessa mål. Huruvida ett barn bör medverka i domstol i aktuella fall är dock en fråga som överhuvudtaget inte aktualiseras om ett strikt ansvar tillämpas. Dessutom skulle skyddet bli likvärdigt för barn, eftersom det inte längre skulle finnas utrymme för bedömningsfrågor i domstolarna. Barnkonventionens krav på likabehandling skulle då bättre uppfyllas. Det kan också tänkas att ett strikt ansvar skulle öka den allmängiltiga avskräckningseffekten, och följaktligen innebära att gärningspersoner anstränger sig för att ta reda på sanna fakta. Därmed kan konstateras att ett krav på strikt ansvar skulle resultera i en mer effektiv lagföring, vilket ökar rättstryggheten. Å andra sidan måste beaktas att ett barn som fyllt 15 år har uppnått gränsen för sexuell självbestämmanderätt. Att tillämpa ett strikt ansvar för brott som begås mot barn över 15 år men under 18 år skulle innebära att den sexuella självbestämmanderätten skulle inskränkas helt. Sex är inte bara något negativt och påtvingat, utan det kan också ha ett socialt och mänskligt värde och därmed vara något positivt. Utgångspunkten för de straffrättsliga reglerna är att enskilda ska få bestämma över sin sexualitet och sin kropp, något som också gäller unga människor. Att införa ett allmängiltigt strikt ansvar för 6 kap. 13 § BrB är därmed inte endast positivt ur ett rättstrygghetsperspektiv.

Även den tilltalades intressen måste beaktas vid en diskussion av skuldkravet. För den tilltalade skulle ett strikt ansvar innebära ett långtgående ansvar. Enligt konformitetsprincipen får inte den klandras som inte hade förmåga och tillfälle att göra något som hade lett till relevant insikt. Vissa gärningar är straffbelagda oavsett hur gammalt barnet är, och barnets ålder utgör endast en omständighet för brottsrubriceringen. I sådana fall förbereder sig gärningspersonen på att begå en gärning som denne vet är straffbelagd, vilket ju måste innebära att han eller hon haft möjlighet att följa lagen. Ett strikt ansvar i sådana fall borde därför, enligt min uppfattning, vara förenligt med konformitetsprincipen. I andra fall kan däremot gärningspersonen straffas utan att varken ha handlat uppsåtligt eller av oaktsamhet, vilket innebär att gärningspersonen anses klandervärd utan att vara moraliskt klandervärd. Det skulle medföra att regeln i 6 kap. 13 § BrB inte längre skulle ha två skyddssyften, utan endast syftar till att skapa rättstrygghet för barnet. Ju

oftare en person döms för brott som personen ifråga inte har begått, desto sämre rättssäkerhet föreligger i en rättsstat. I förhållande till legalitetsprincipen borde ett strikt ansvar dock inte vara något problem.

Om ringa omedveten oaktsamhet istället skulle tillämpas för 6 kap. 13 § BrB skulle konformitetsprincipen vara uppfylld, eftersom en person som varit oaktsam anses haft tillfälle att följa lagen. Samtidigt kan det tänkas att ett sådant ansvar närmar sig ett strikt ansvar genom att nästintill alla fall då en gärningsperson påstår att denne inte insett hur gammalt barnet var troligen skulle falla under regelns tillämpningsområde. På så sätt skulle 6 kap. 13 § BrB fortsätta vara en regel med två skyddssyften, vilket är positivt. Resonemanget hänför sig till diskussionen ovan om vilken grad av culpa som krävs i bestämmelsen. Att ringa omedveten oaktsamhet skulle omfattas är dock, med hänsyn till Erenius uttalande om att en tämligen hög oaktsamhet krävs i straffrätten, knappt troligt.

När det undersöks hur en bestämmelse bör förändras kan vägledning hämtas från andra länder. Som visat förekommer det att andra länder tillämpar ett strikt ansvar i förhållande till åldersrekvisitet. I Storbritannien tillämpas ett strikt ansvar för sexualbrott mot barn under 13 år, medan det för brott mot barn under 16 år gäller ett oaktsamhetsrekvisit liknande det i 6 kap. 13 § BrB. Det strikta ansvaret är inte okritiserat. Lagstiftaren har dock inte lyssnat på kritikerna utan har motiverat ansvaret med effektivitetsskäl. I Kanada tillämpas ett "halvvägs-förfarande" som innebär att gärningspersonen presumeras ansvarig men att denne har möjlighet till ett så kallat good-faith försvar. För att undgå ansvar måste den misstänkte visa att denne vidtagit alla rimliga åtgärder för att försäkra sig om barnets ålder. På detta sätt balanseras rättstryggheten mot rättssäkerheten och konceptet har visat sig vara lyckat. Åklagaren behöver följaktligen inte bevisa gärningspersonens uppsåt eller oaktsamhet.

Johansson anför att 6 kap. 13 § BrB bör kunna ha en differentierad tillämpning och följaktligen inte tillämpas likadant i förhållande till alla brott i 6 kap. BrB. Hon anför att kravet på aktsamhet bör skilja sig åt mellan bland annat brotten våldtäkt mot barn och köp av sexuell handling av barn, eftersom risktagandet i situationerna skiljer sig åt. Mot denna bakgrund är anser jag att brottets karaktär bör påverka bestämmelsens utformning och att den därför bör ha en differentierad tillämpning.

Regeringen har konstaterat att ett strikt ansvar endast bör användas för brott då ett krav på uppsåt eller oaktsamhet inte är tillräckligt för att beivra brott. Det får tolkas som att den tilltalades rättssäkerhetsgarantier i andra fall åsidosätts för mycket. För att såväl

rättssäkerhet som rättstrygghet ska tillförsäkras borde ett ansvar likt Kanadas kunna användas, eftersom det innebär en kompromiss. Normalt förutsätts att en tilltalad är oskyldig tills motsatsen är bevisad men presumptionen är den motsatta i dessa fall. Det leder sannolikt till fler fällande domar och på så vis ökar rättstryggheten. Rättssäkerheten åsidosätts i viss mån eftersom den tilltalade inte anses oskyldig, men tillförsäkras genom att gärningspersonen får möjlighet att försvara sig samt att han eller hon vet vad som krävs av honom eller henne. För att öka förutsebarheten än mer skulle i lagtexten kunna anges i vilka fall den tilltalade *inte* ska anses ha vidtagit rimliga åtgärder. Med hänsyn till att oskyldiga inte ska dömas till ansvar och det kan vara svårt för gärningspersonen att bevisa att denne är oskyldig, vilket för övrigt är främmande i vårt system eftersom gärningspersonen i princip inte behöver bevisa någonting, kan det tänkas att ansvarsformen bör begränsas till vissa situationer. Att en begränsning bör ske motiveras även av att det inte är lämpligt att ansvarsformen gäller för alla barn under 18 år, med hänsyn till den sexuella självbestämmanderätten som lagstiftaren även vill värna för unga.

Det saknas utrymme att uttömmande behandla var åldersgränsen för det strikta ansvaret med ett good-faith försvar bör gå men det kan tänkas att vägledning hämtas från ett barns mognadsutveckling och 6 kap. 14 § BrB, som handlar om ansvarsfrihet då den sexuella handlingen varit frivillig och målsäganden varit nära gränsen för sexuell självbestämmanderätt. Därifrån kan konstateras att en ålder på 13-14 år vore rimlig. Med hänsyn till att Storbritannien tillämpar en gräns på 13 år för strikt ansvar kan det tänkas att den åldern vore rimlig även i Sverige, vilket även kammaråklagare Körner uppgett. För brott mot barn över 13 år men under 18 år skulle istället ett oaktsamhetsansvar kunna tänkas tillämpas med ett krav på en kontrollskyldighet, som Barnombudsmannen föreslagit. Det är inte rimligt att en gärningsperson ska kunna hävda att denne trots att barnet varit äldre och att denne inte vidtagit någon åtgärd för att kontrollera att så varit fallet. För närvarande utreds om en samtyckesbaserad bestämmelse ska införas i våldtäktslagstiftningen för vuxna. Om samtyckeslagstiftningen går igenom vore det konstigt om inte en förklaringsbörda även borde gälla på detta område. Regeringen måste således ta hänsyn till detta vid utformningen av regeln. Skillnaden med ett strikt ansvar med invändning och ett oaktsamhetsansvar med kontrollskyldighet är att presumptionerna skiljer sig åt samt att åklagaren har bevisbördan inledningsvis vid ett oaktsamhetsansvar.

7.4 Slutsatser

Slutsatsen kan dras att det skydd som 6 kap. 13 § avser uppställa inte fungerar i praktiken. En del barn får skydd medan andra faller utanför regelns tillämpningsområde. Bedömningen är subjektiv, vilket gör att regeln inte tillämpas enhetligt och det är oförutsebart vilka krav som ställs på gärningspersonen. Det brister således i både rättssäkerhetssynpunkt och rättstrygghetssynpunkt. Teknikutvecklingen har de senaste åren varit stor och gett människor nya möjligheter att få kontakt med personer de annars inte hade kommit i kontakt med. Det innebär också att barn utsätts för sexuellt material i större utsträckning än förr, vilket gör att sexuella handlingar normaliseras och gränsen för vad som är normalt blir diffust. Med anledning av att utvecklingen fortgår och internet växer finns det anledning att tro att barn idag är i behov av ett större skydd mot sexuella övergrepp och utnyttjanden än någonsin tidigare. Tekniken gör att domstolar kan förväntas se en ökning av fall då gärningspersonen hävdar att han eller hon trott att barnet varit äldre och regeln kan därför antas få än större betydelse än idag. Att utredningen föreslår att ansvaret i 6 kap. 13 § BrB ska förändras är därför bra. Lagförslaget innebär dock ett flertal negativa konsekvenser för både den tilltalade och målsäganden. I de fall då inga som helst krav ställs på eftertänksamhet och kontrollåtgärder sker det på bekostnad av barnets skydd. När det är oklart i vilka situationer förklaringsbördan ska gå över och vilken grad av oaktsamhet som gäller i bestämmelsen blir konsekvensen att rättsosäkerhet uppstår. Om samhället vill att de ska dömas som begått sexualbrott mot barn och att de inte ska kunna undgå ansvar kan ifrågasättas vad som egentligen är viktigast. Att vi skyddar barn eller att miss-tänkta ska få ha sexuella kontakter med de som är väldigt unga? Rättssäkerhet måste tillförsäkras, men även barnens skydd. Det har i denna uppsats konstaterats att det är möjligt att stärka rättstryggheten, samtidigt som rättssäkerheten beaktas. Detta genom ett strikt ansvar med ett good-faith försvar för barn under 13 år. Förvisso inskränks rättssäkerheten på så vis att gärningspersonen inte antas oskyldig, men den upprätthålls på flera andra sätt. Som nämnts måste en rimlig balans mellan rättssäkerheten och rättstryggheten föreligga, och det kan ifrågasättas om det inte vore rimligt att rättstryggheten värderas något högre än rättssäkerheten i dessa fall. Mot bakgrund av att ansvarsformen är långtgående kan det tänkas att ett oaktsamhetsansvar med en hög kontrollskyldighet istället gäller för barn mellan 13 år och 18 år. Ämnet för denna uppsats är komplext och det ska därför bli intressant att se hur regeringen väljer att fortskrida detta viktiga arbete.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Otryckta källor

Intervju via telefon med kammaråklagare Lena Körner 16 maj 2017 (Cit: ”Intervju med Lena Körner den 16 maj 2017”)

Intervju via mailkorrespondens med rådman och universitetslektor Martin Sunnqvist den 9 och 11 maj 2017 (Cit: ”Intervju med Martin Sunnqvist den 9 och 11 maj 2017”)

Intervju via telefon med kammaråklagare Stina Sjöqvist 5 maj 2017 (Cit: Intervju med Stina Sjöqvist den 5 maj 2017”)

Tryckta källor

Offentligt tryck

Kommittédirektiv

Kommittédirektiv 2014:128 - Ett starkt straffrättsligt skydd vid människohandel och köp av sexuell handling av barn

Statens offentliga utredningar

SOU 1997:116 - Barnets bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige

SOU 2016:42 - Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, m.m.

SOU 2016:60 - Ett starkare skydd för den sexuella integriteten

Propositioner

Prop. 1962:10 - Kungl. maj:ts proposition 1962:10 med förslag till ny brottsbalk

Prop. 1983/84:105 - Om ändring i brottsbalken m.m.

Prop. 2004/05:45 - En ny sexualbrottslagstiftning

Prop. 2008/09:149 - Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften

Prop. 2012/13:143 - Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna

Nytt juridiskt arkiv, avdelning II

NJA II 1994 s. 736

Remissyttrande

Barnombudsmannens remissyttrande (2016-10-19) över SOU 2016:42 (Cit: ”Remissvar Barnombudsmannen”)

Domstolsverkets remissvar (2016-09-26) över SOU 2016:42 (Cit: ”Remissvar Domstolsverket”)

ECPAT:s remissyttrande (2016-10-17) över SOU 2016:42 (Cit: ”Remissvar ECPAT”)

Malmö kommun remissyttrande (2016-11-02) över SOU 2016:42 (Cit: ”Remissvar Malmö Kommun”)

Polismyndighetens remissvar (2016-10-21) över SOU 2016:42 (Cit: ”Remissvar Polismyndigheten”)

Regeringens remiss (2016-06-29) Ju2016/04647/L5 (Cit: ”Regeringens remiss”)

RFSL:s remissyttrande (2016-11-03) över SOU 2016:42 (Cit: ”Remissvar RFSL”)

Riksdagens ombudsmäns remissyttrande (2016-09-27) över SOU 2016:42 (Cit: Remissvar Riksdagens ombudsmän”)

Stockholms universitets remissyttrande (2016-10-24) över SOU 2016:42 (Cit: ”Remissvar Stockholms universitet”)

Stiftelsen Allmänna Barnhuset Remissvar (2016-10-21) över SOU 2016:42) (Cit: ”Remissvar Stiftelsen Allmänna Barnhuset”)

Sveriges advokatsamfund remissvar (2016-10-24) över SOU 2016:42 (Cit: ”Remissvar Sveriges advokatsamfund”)

Åklagarmyndighetens remissvar (2016-10-19) över SOU 2016:42 (Cit: ”Remissvar Åklagarmyndigheten”)

Rapporter

Aksglaede, Lise, Sørensen, Kaspar, Petersen, Jörgen H., Shakbaeck, Nils E. & Juul, Anders, *Recent decline in age at breast development: the Copenhagen Puberty Study, I:*

Pediatrics, v. 123 (5), 2009, s. 932-939 (Cit: "Aks glaede m.fl. (2009)")

Aks glaede, Lise, Sørensen, Kaspar, Petersen, Jörgen H. & Juul, Anders, *Recent changes in pubertal timing in healthy Danish boys: associations with body mass index*, I: Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism, v. 95 (1), 2010, s. 263-270. (Cit: "Aks glaede m.fl. (2010)")

Brottsförebyggande rådet, *Kriminalstatistik 2016*, hämtad den 20 maj 2017 från http://www.bra.se/download/18.5484e1ab15ad731149e3a81c/1490859029793/Sammanfattning_anmalda_2016.pdf (Cit: "Brå (2016)")

Committee on the Rights of the Child, Concluding observations CRC/C/SWE/CO/5, 2015, https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/extern_t_bk_sv/rekommendationer-efter-femte-rapport.pdf (Cit: "FN:s barnrättskommittés rekommendationer CRC/C/SWE/CO/5")

Karolinska Institutet, *Fler kemikalier i vardagen: barnen mest utsatta*, 2016-08-12) Hedlund, Fredrik, *Först publicerad i Medicinsk Vetenskap 2/2013*. <http://ki.se/forskning/fler-kemikalier-i-vardagen-barnen-mest-utsatta> (Cit: "Karolinska institutet, *Fler kemikalier i vardagen: barnen mest utsatta*")

Lambertz, Göran, Winge, Peter, Källgård, Håkan & Hermansson, Emilia, *Rättssäkerheten i brottmål: rapport från JK:s andra rättssäkerhetsprojekt*, Stockholm 2009 (Cit: "Lambertz m.fl. (2009)")

Litteratur

Böcker

Asp, Petter & Ulväng, Magnus, *Kriminalrättens grunder*, 2., omarb. uppl., Iustus, Uppsala, 2013 (Cit: "Asp m.fl. (2013)")

Berglund, Kerstin, *Straffrätt och kön*, Iustus, Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2007, Uppsala, 2007 (Cit: "Berglund (2007)")

Erenius, Gillis, *Något om "culpatröskeln" i straffrätten, svensk rätt i omvandling, studier tillägnade Hilding Eek, Seve Ljungman och Folke Schmidt*, P A Norstedt & Söners förslag, Stockholm, 1976. (Cit: "Erenius (1976)")

Erenius, Gillis, *Oaktsamhet: studier i straffrätt*, Norstedt, Diss. Stockholm: Univ., Stockholm, 1971 (Cit: "Erenius (1971)")

Card, Richard & Molloy, Jill, *Card, Cross & Jones criminal law*, 22th ed., Oxford University Press, Oxford, 2016 (Cit: "Card & Molloy (2016)")

Hoyano, Laura & Keenan, Caroline, *Child abuse: law and policy across boundaries*, Oxford University Press, Oxford, 2007 (Cit: "Hoyano & Keenan (2007)")

Jareborg, Nils, *Brotten mot person och förmögenhetsbrotten*, 2., [uppdaterade] uppl., Iustus, Uppsala, 2015 (Cit: "Jareborg m.fl. (2015)")

Kleineman, Jan: *Rättsdogmatisk metod*, I: Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, Studentlitteratur, Lund, (Cit: "Kleineman (2013)")

Lehrberg, Bert, *Praktisk juridisk metod*, 9. [uppdaterade och omarb.] uppl., Iusté, Uppsala, 2016 (Cit: "Lehrberg (2016)")

Leijonhufvud, Madeleine, Wennberg, Suzanne & Ågren, Jack, *Straffansvar*, 9., [omarb.] uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2015 (Cit: "Leijonhufvud m.fl. (2015)")

Sandgren, Claes: *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 3 upplagan, Norstedts juridik, Stockholm, 2015 (Cit: "Sandgren (2015)")

Sutorius, Helena, *Bevisprövning vid sexualbrott*, 2., omarb. och uppdaterade uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2014 (Cit: "Sutorius (2014)")

Wennberg, Suzanne, *Introduktion till straffrätten*, 10., rev. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2014 (Cit: "Wennberg (2014)")

Artiklar

Johansson, Märta: "Att göra ett ansvarigt sexköp: uppsåts- och oaktsamhetsbedömningar vid underårighet i fall av människohandel, koppleri och sexköp". I: *Svensk Juristtidning*, 2012, s. 219-257. (Cit: "Johansson (2012)")

Levenson, Laurie L.: "Good Faith Defenses: Reshaping Strict Liability Crimes". I: *Cornell Law Review*, v. 78, Issue 3, 1993 s. 401-469. (Cit: "Levenson (1993)")

Sandgren, Claes: *Om empiri och rättsvetenskap*. Del I. I: *Juridisk tidskrift 1995/96*. (Cit: "Sandgren (1995/96)")

Lagkommentarer

Berggren, Nils-Olof, Bäcklund, Agneta, Johansson, Stefan m.fl.: Brottsbalken m.m. (2 jan 2017, Zeteo, www.wolterskluwer.se/zeteo), kommentaren till andra avdelningen om brotten, under rubriken 6 kap. Om sexualbrott. (Cit: "Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. BrB under rubriken om sexualbrott")

Berggren, Nils-Olof, Bäcklund, Agneta, Johansson, Stefan m.fl.: Brottsbalken m.m. (2 jan 2017, Zeteo, www.wolterskluwer.se/zeteo), kommentaren till 1 kap. 2 § BrB. (Cit: "Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 1 kap. 2 § BrB")

Berggren, Nils-Olof, Bäcklund, Agneta, Johansson, Stefan m.fl.: Brottsbalken m.m. (2 jan 2017, Zeteo, www.wolterskluwer.se/zeteo), kommentaren till 6 kap. 4 § BrB. (Cit: "Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. 4 § BrB")

Berggren, Nils-Olof, Bäcklund, Agneta, Johansson, Stefan m.fl.: Brottsbalken m.m. (2 jan 2017, Zeteo, www.wolterskluwer.se/zeteo), kommentaren till 6 kap. 6 § BrB. (Cit: "Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. 6 § BrB")

Berggren, Nils-Olof, Bäcklund, Agneta, Johansson, Stefan m.fl.: Brottsbalken m.m. (2 jan 2017, Zeteo, www.wolterskluwer.se/zeteo), kommentaren till 6 kap. 8 § BrB. (Cit: "Berggren m.fl. (Zeteo) kommentar till 6 kap. 8 § första stycket BrB")

Berggren, Nils-Olof, Bäcklund, Agneta, Johansson, Stefan m.fl.: Brottsbalken m.m. (2 jan 2017, Zeteo, www.wolterskluwer.se/zeteo), kommentaren till 6 kap. 9 § BrB. (Cit: "Berggren m.fl. (Zeteo) kommentaren till 6 kap. 9 § BrB")

Berggren, Nils-Olof, Bäcklund, Agneta, Johansson, Stefan m.fl.: Brottsbalken m.m. (2 jan 2017, Zeteo, www.wolterskluwer.se/zeteo), kommentaren till 6 kap. 10 § BrB. (Berggren m.fl. (Zeteo) kommentaren till 6 kap. 10 § BrB")

Nilsson, Brottsbalk (1962:700), 13 §, Lexino 2014-03-01. (Cit: "Nilsson (Lexino) kommentar till 6 kap. 13 § BrB")

Elektroniska källor

Leijonhufvud, Madeleine, *HD bör ompröva sexdomen*, Svenska Dagbladet (SvD), 2011-02-27, hämtad den 23 april 2017 från <https://www.svd.se/hd-bor-omprova-sexdomen> (Cit: "*HD bör ompröva sexdomen* (2011-02-27) SvD")

Norrgrann, Katarina, *Experterna förklarar fem våldtäktsdomar*, 2016-02-28, hämtad den 23 april 2017 från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/krim/plus/article23746460.ab> (Cit: ”Experterna förklarar fem våldtäktsdomar (2016-02-28) Aftonbladet”)

Rönnbäck, Erik P., *Experterna: lagen måste ändras för att skydda barn mot sexövergrepp*, Metro, 2015-03-10, hämtad den 23 april 2017 från <http://www.metro.se/artikel/experterna-lagen-maste-andras-for-att-skydda-barn-mot-sexovergrepp-xr> (Cit: ”Experterna: lagen måste ändras för att skydda barn mot sexövergrepp (2015-03-10) Metro”)

Sunnqvist, Martin, *Koppleridomen och vilka bedömningar vi faktiskt gjorde*, 2011-02-26, hämtad den 15 maj 2017 från <https://martinsunnqvist.wordpress.com/page/6/> (Cit: ”Sunnqvist, *Koppleridomen och vilka bedömningar vi faktiskt gjorde*, (2011-02-26)”)

Åslund, Anna, *Man friades ”för att han sov” – här är fem uppmärksammade åtal*, 2016-06-05, hämtad den 21 april 2017 från <http://www.metro.se/artikel/man-friades-for-att-han-sov-har-ar-fem-uppmarksammade-atal-xr> (Cit: ”Man friades ”för att han sov” – här är fem uppmärksammade våldtäktsdomar (2015-06-06) Metro”)

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1981 s. 1070

NJA 1996 s. 590

NJA 2004 s. 176.

NJA 2015 s. 501

Högsta domstolens dom den 13 april 2017 i mål nr B 4648-16

Hovrätterna

Göta hovrätts dom den 9 nov 2010 i mål nr B 2432-10

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 18 feb 2011 i mål B 2917-10

Hovrätten för Västra Sveriges dom den 31 maj 2012 i mål nr B 3342-11

Hovrätten för Västra Sveriges dom den 28 feb 2013 i mål nr B 1193-13

Svea hovrätts dom den 27 aug 2010 i mål nr B 5933-10

Svea hovrätts dom den 9 mars 2011 i mål nr B 6166-10

Svea Hovrätts dom den 13 feb 2012 i mål nr B 10223-11

Svea hovrätts dom den 11 nov 2013 i mål nr B 6327-13

Svea hovrätts dom den 30 jan 2015 i mål nr B 7485-14

Svea hovrätts dom den 23 april 2015 i mål nr B 10508-14

Svea hovrätts dom den 28 sept 2015 i mål nr B 6472-15

Tingsrätterna

Malmö tingsrätt B 7039-16

Norrälje tingsrätts dom den 22 juni 2010 i mål nr B 783-10

Solna tingsrätts dom den 21 okt 2014 i mål nr B 1490-14

Stockholms tingsrätts dom den 17 okt 2011 i mål nr B 19672-10

Uddevalla tingsrätts dom den 15 juni 2011 i mål nr B 782-09

Västmanlands tingsrätts dom den 1 mars 2013 i mål nr B 4585-12

Europadomstolen

M och C mot Rumänien, Europadomstolens dom den 27 sept 2001, no 29032/04.

M.C mot Bulgarien, Europadomstolens dom den 4 dec 2003, no 39272/98.

G v. The United Kingdom, Europadomstolens dom den 30 aug 2011, no. 37334/08

Överklagande

Överklagande (ÅM 2011/1558) av Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 18 februari 2011 i mål B 2917-10. (Cit:” ÅM 2011/1558”)